

บทที่ 4

ผลของการศึกษา

จากการนำเสนอวิธีการศึกษาในบทที่สามซึ่งเป็นการเสนอว่าวิธีการศึกษาคุณลักษณะของช่วงเฮือนเป็นการศึกษาพื้นที่ในเชิงคุณภาพในประเภทของ “การอธิบาย” โดยมีการเลือกทฤษฎี “องค์ประกอบของสถานที่” มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาพื้นที่ซึ่งเป็นการศึกษาองค์ประกอบของสถานที่ในสามประเด็นได้แก่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่, กายภาพของพื้นที่ และ ความหมายของพื้นที่ โดยมีการเลือกชุมชนบ้านเด่นในมาทำการศึกษา จากนั้นจึงทำการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามมาทำการวิเคราะห์โดยการจัดกลุ่ม เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้เขียน โดยในเรื่องของ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นนำมาทำการจัดกลุ่มแบ่งเป็น ประเภทของกิจกรรมในชีวิตประจำวัน, จำนวนในการรวมกลุ่ม, ลักษณะการรวมกลุ่มตามสถานะทางสังคม, ลักษณะของกิจกรรม ในส่วนของกายภาพของพื้นที่นั้นนำมาทำการจัดกลุ่มแบ่งเป็น ช่วงเฮือนและถนน และ ในส่วนของความหมายของพื้นที่นั้นทำการจัดกลุ่มแบ่งเป็น ความหมายตรงและความหมายร่วม จากนั้นจึงทำการสังเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำกิจกรรมของพื้นที่, กายภาพของพื้นที่ และความหมายของพื้นที่ ที่ถูกทำการจัดกลุ่มแล้วมาทำการเรียบเรียงใส่ลงไป ในตารางความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม กายภาพ และ ความหมายของพื้นที่ เพื่อให้ข้อมูลในในสามกลุ่มคือกิจกรรม กายภาพ และความหมายของพื้นที่ มาอยู่ในตารางเดียวกัน หลังจากนั้นจึงทำการนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการซ้อนให้อยู่ในภาพเดียวกัน เพื่อที่จะทำให้ผู้เขียนสามารถสังเคราะห์ข้อมูลในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางสังคม และ ความหมายของพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เขียนสามารถเข้าใจถึงคุณลักษณะของช่วงเฮือนที่ทำการศึกษาได้

ในบทนี้เป็นการนำเสนอถึงผลของการศึกษาเรื่องคุณลักษณะของช่วงเฮือน โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็นสามส่วนใหญ่ได้แก่

4.1 ชุมชนหมู่บ้านกรณีศึกษา: ชุมชน บ้านเด่นใน ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลของชุมชน บ้านเด่นใน ซึ่งเป็นชุมชนหมู่บ้านกรณีศึกษาในการศึกษาคุณลักษณะของช่วงเฮือนของผู้เขียน โดยการนำเสนอในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอเป็นการนำเสนอในสามส่วนย่อยได้แก่ 4.1.1) ชุมชนบ้านเด่นใน ในอดีต, 4.1.2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในชุมชนบ้านเด่น 4.1.3) กิจกรรม กายภาพ และ ความหมาย ของช่วงเฮือนและถนนในชุมชนบ้านเด่นใน

4.2 กลไกการครอบครองพื้นที่ของผู้คนในชุมชนบ้านเด่นใน เป็นการนำเสนอว่าผู้คนในชุมชนบ้านเด่นใน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีแบบแผนสังคมเครือญาตินั้นมีกลไกในครอบครองพื้นที่ต่างๆ ในชุมชนผ่านระบบอาวุโส โดยประกอบไปกับการจัดการสองส่วนได้แก่ 4.2.1) การจัดการทางสังคม (Social Organization) และ 4.2.2) การจัดการทางกายภาพ (Physical Organization)

4.3 กลไกของพื้นที่สามประเภทในชุมชนบ้านเด่นใน เป็นการนำเสนอกลไกของพื้นที่สามประเภทที่มีความแตกต่างกันซึ่งประกอบไปด้วย พื้นที่ส่วนตัว พื้นที่ครอบครองร่วม และ พื้นที่สาธารณะ

4.1 ชุมชนหมู่บ้านกรณีศึกษา: ชุมชนบ้านเด่นใน

ชุมชนบ้านเด่น (ภาพ 4.1) เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำปิงในตัวเมืองเชียงใหม่ ที่ก่อตั้งมาได้ประมาณห้าร้อยคน เนื่องจากแต่เดิมนั้นที่ดินบริเวณริมแม่น้ำปิงในบริเวณที่เป็นชุมชนบ้านเด่นในปัจจุบันนั้นเป็นที่ดินของมิชชันนารีชาวอเมริกันที่ได้รับการแบ่งปันจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ให้อยู่อาศัยในบริเวณนี้ ส่งผลทำให้ในปัจจุบันพื้นที่ริมแม่น้ำปิงในบริเวณนี้ยังคงเป็นชุมชนอยู่อาศัยของชาวคริสต์โดยในปัจจุบันยังสามารถพบเห็นโรงเรียน โบสถ์ สุสาน และบ้านเรือนที่มีรูปแบบตะวันตกในยุคอาณานิคมตามสองข้างถนน

ในช่วงเริ่มต้นก่อตั้งหมู่บ้านนั้นผู้คนส่วนหนึ่งของชุมชนบ้านเด่นในปัจจุบันได้ล่องเรือทวนแม่น้ำปิงขึ้นมาจากจังหวัดลำพูนและได้มาขึ้นฝั่งที่บริเวณซึ่งเป็นชุมชนบ้านเด่นในปัจจุบัน ซึ่งในเวลานั้นพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำปิงในส่วนนี้ได้ถูกยกให้แก่พ่อครู โดนต์ แมคกิลวารีย์ ซึ่งเป็นหมอสอนศาสนาชาวอเมริกัน ผู้คนในบริเวณนั้นจึงได้รวมกลุ่มเพื่อร้องพ่อครูในการก่อตั้งชุมชน พ่อครูจึงได้แบ่งที่ดินให้ครอบครัวละหนึ่งไร่ และก่อตั้งเป็นชุมชนบ้านเด่นซึ่งเป็นชุมชนชาวคริสต์ริมแม่น้ำปิงขึ้น

ภาพ 4.1 ชุมชนหมู่บ้าน บ้านเด่น

ผู้คนในชุมชนบ้านเด่นในอดีตนั้นอยู่ร่วมกันแบบสังคมเครือญาติ ผู้คนจะอยู่อาศัยร่วมกันในลักษณะครอบครัวขนาดใหญ่ที่ประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายรุ่น โดยในหนึ่งครอบครัวนั้นจะทำการปลูกเสื่ออยู่รวมในพื้นที่เดียวกัน เป็นกลุ่มเสื่อที่ไม่มีการกั้นรั้วระหว่างครอบครัวในเครือญาติเดียวกัน แต่จะใช้ช่วงเสื่อซึ่งเกิดจากการเว้นระยะระหว่างเสื่อของแต่ละครอบครัวเป็นพื้นที่เว้นว่างแทนการกั้นรั้ว ในขณะที่ผู้คนต่างเครือญาติกันนั้นจะทำการกั้นรั้วไม่ไผ่เดี่ยวๆ โดยมีประตูเล็กสามารถเปิดทะลุหากันเชื่อมโยงช่วงเสื่อระหว่างเครือญาติต่างๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งประตูเล็กนี้จะเปิดอยู่ตลอดเวลาในช่วงเช้าเพื่อให้ผู้คนในหมู่บ้านสามารถใช้ช่วงเสื่อของเครือญาติต่างๆ เป็นพื้นที่ในการสัญจรไปมาในหมู่บ้าน และใช้เป็นที่กิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน โดยประตูเล็กนี้จะปิดในช่วงกลางคืนเพื่อป้องกันผู้คนจากนอกหมู่บ้านเข้ามาลักขโมยของ อีกทั้งยังเป็นการป้องกันไม่ให้เด็กๆ ในชุมชนหมู่บ้านออกจากชุมชนหมู่บ้านไปในยามวิกาล

รูปแบบสังคมเครือญาติของผู้คนในชุมชนบ้านเด่นนั้น ทำให้ผู้คนในหมู่บ้านต่างรู้จักคุ้นเคยกัน และคอยให้ความช่วยเหลือกันทั้งหมู่บ้าน โดยมีช่วงเสื่อเป็นพื้นที่ในการส่งเสริมรูปแบบสังคมเครือญาติให้ดำเนินไป

4.1.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในชุมชนบ้านเด่นใน

รูปแบบสังคมเครือญาติในชุมชนบ้านเด่นที่ผู้คนในเครือญาติเดียวกัน ได้มีการปลูกเสื่ออยู่ร่วมกันและได้แบ่งปันใช้งานช่วงเสื่อร่วมกันทั้งหมู่บ้านนั้น ได้ดำเนินไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้าน โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นประกอบไปด้วยสองส่วนได้แก่

4.1.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้คนในชุมชนหมู่บ้าน ได้มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ในประเด็นต่างๆต่อไปนี้

การลดน้อยถอยลงของเวลาที่ใช้ร่วมกันในชุมชน เนื่องจากผู้คนในชุมชนหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงการทำงานสู่ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมทำให้ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานซึ่งเป็นสถานที่ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปจากหมู่บ้านและทำให้เวลาในการอยู่ในชุมชนเพื่อปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกต่างๆ ในชุมชน ลดน้อยลง

การย้ายถิ่นเข้ามาในชุมชนหมู่บ้านของคนแปลกหน้า ผู้คนที่เคยเป็นเครือญาติได้ทำการขายที่ดินและย้ายออกไปจากชุมชนหมู่บ้าน ทำให้มีผู้คนแปลกหน้าเข้ามาในชุมชนหมู่บ้าน ในขณะเดียวกันก็มีบางครอบครัวได้ทำการย้ายออกไปจากชุมชนหมู่บ้าน เป็นเวลานาน เมื่อพวกเขาย้ายกลับเข้ามาในชุมชนก็ไม่ได้มีความสนิทสนมติดเชื่อกับผู้คนในชุมชน ซึ่งการย้ายถิ่นเข้ามาของผู้คนแปลกหน้าในชุมชนหมู่บ้านนี้ทำให้ในชุมชนหมู่บ้านไม่ได้เป็นหมู่บ้านที่มีเครือญาติที่สนิทสนมคุ้นเคยกันดังเช่นในอดีตอีกต่อไป ดังเช่นที่น้ำตันได้เล่าให้ผู้เขียนฟังถึงบ้านหลังหนึ่งใน

ชุมชนหมู่บ้าน ที่ย้ายเข้ามาใหม่ โดยที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชนหมู่บ้านว่า “เนี่ยเป็นบ้าน ดร. สมัยก่อนลูกเค้าจะออกมาตีกบาสเล่นที่ถนน แต่ว่า สักแป๊บก็จะโดนเรียกเข้าไปในบ้าน ตอนหลังก็ซื้อเป็นบาสมาไว้ในบ้านเลย”

การเลือนหายของความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนหมู่บ้าน การตัดถนนเชิงใหม่ลำพูนผ่ากลางชุมชนหมู่บ้าน บ้านเด่น ในสองรุ่นคนที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนหมู่บ้าน บ้านเด่น ถูกแบ่งออกเป็นสองชุมชน เกิดเป็น “ชุมชนบ้านเด่นนอก” และ “ชุมชนบ้านเด่นใน” โดยการที่ชุมชนหมู่บ้านถูกตัดแบ่งออกเป็นสองชุมชนนี้ ทำให้ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านในสองรุ่นคนที่ผ่านมา ไม่ค่อยสนิทสนมกัน ดังเช่นในอดีต โดยเฉพาะเด็กๆ ในชุมชนหมู่บ้านทั้งสองชุมชนนั้นไม่รู้จักกันอีกแล้ว

ผู้เขียนได้พูดคุยกับคนหลายรุ่นของชุมชนบ้านเด่นใน เกี่ยวกับชุมชนหมู่บ้าน บ้านเด่นนอก ซึ่งได้คำตอบที่แตกต่างกันออกไป ตามรุ่นคน โดยรุ่นคนในชุมชนบ้านเด่นใน นั้น ประกอบไปด้วยผู้คนประมาณห้ารุ่น โดยคนรุ่นแรกนั้นได้เสียชีวิตไปหมดแล้ว จะเหลือผู้คนในรุ่นที่สองซึ่งเป็นผู้อาวุโสที่สุดในชุมชนหมู่บ้าน อาทิเช่น ย่าจี้ ย่าจันทร์ เป็นต้น ซึ่งเมื่อผู้เขียนทำการพูดคุยถึงชุมชนบ้านเด่นนอกนั้น เหล่าท่านผู้อาวุโสจะพูดถึงชุมชนหมู่บ้าน บ้านเด่นนอก ในลักษณะที่ยังเป็นชุมชนเดียวกันอยู่ มีความรู้สึกเชื่อมต่อกัน เช่นเดียวกับคนรุ่นที่สาม ของชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้คนในวัยกลางคน อาทิเช่น น้ำหล้า ลุงจิ้นต์ ที่ยังคงมีความรู้สึกสนิทสนมกลมเกลียวกับชุมชนบ้านเด่นนอก ในลักษณะที่ยังเป็นชุมชนเดียวกันอยู่ ในขณะที่คนรุ่นที่สี่ ซึ่งเป็นผู้คนในวัยทำงาน อาทิเช่น น้ำต้น และ น้องเตี๊ยะ จะพูดถึงชุมชนบ้านเด่นนอก ในลักษณะที่เป็นอีกชุมชนหนึ่ง ที่ตัดขาดออกจากชุมชนบ้านเด่นใน แต่ก็ยังรู้จักกับบางครอบครัวในชุมชนบ้านเด่นนอก เนื่องจากตอนเด็กๆ นั้นยังมีโอกาสเล่นด้วยกัน มีโอกาสทำความรู้จัก เนื่องจากชุมชนยังไม่ได้ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนคนรุ่นที่ห้าซึ่งเป็นเด็กๆ ในชุมชนหมู่บ้าน นั้นแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่ชุมชนบ้านเด่นนอกนั้นเป็นชุมชนแปลกหน้า ไม่รู้จักอย่างชัดเจน และ ไม่เป็นมิตร

4.1.2 การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ กายภาพของชุมชนหมู่บ้าน ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เนื่องมาจากการตัดถนนเชิงใหม่ลำพูนซึ่งเป็นถนนใหญ่และถนนย่อยเข้ามาในชุมชนหมู่บ้าน ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญแก่ชุมชนหมู่บ้าน ได้แก่

การนิยามพื้นที่ในชุมชนหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ เนื่องจากการเกิดถนนขึ้นในชุมชนหมู่บ้าน ในขณะที่ถนนใหญ่ได้เป็นปัจจัยหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนหมู่บ้าน ถนนย่อยก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงกายภาพของชุมชนหมู่บ้านที่เกิดมาจากแบบแผนสังคมเครือญาติให้เปลี่ยนแปลงไป การเกิดขึ้นของถนนย่อยในชุมชนหมู่บ้านนี้ ได้ทำให้นิยามของพื้นที่ต่างๆในชุมชนหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไป โดยการเกิดถนนย่อยขึ้นในชุมชนหมู่บ้านนั้นเป็นการเกิด “พื้นที่สาธารณะ” ขึ้นในชุมชนหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนหมู่บ้านซึ่งแต่เดิมนั้นประกอบไปด้วย

พื้นที่สองส่วนได้แก่ “พื้นที่ส่วนตัว” หมายถึงพื้นที่ที่ผู้คนเข้าไปจับจองแสดงความเป็นเจ้าของเช่นพื้นที่บนเสียนซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนน้อยในชุมชนหมู่บ้าน และ “พื้นที่ครอบครองร่วม” ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่ผู้คนในหมู่บ้านเป็นเจ้าของร่วมกันเช่นพื้นที่ช่วงเสียนซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ในชุมชนหมู่บ้าน เปลี่ยนแปลงมาเป็นการนิยามพื้นที่แบบหมู่บ้านสมัยใหม่ที่ประกอบไปด้วย “พื้นที่ส่วนตัว” ซึ่งหมายถึงพื้นที่ซึ่งรัฐอนุญาตให้ปัจเจกชนสามารถครอบครองเป็นเจ้าของได้ โดยเป็นพื้นที่ซึ่งปัจเจกชนสามารถจัดการทุกอย่างได้อย่างเบ็ดเสร็จ เช่น พื้นที่ในบ้าน และ “พื้นที่สาธารณะ” หมายถึงพื้นที่ที่รัฐเป็นผู้ครองและเป็นผู้ดูแล

การเปลี่ยนแปลงการนิยามพื้นที่ของชุมชนหมู่บ้านนี้ในทำให้พื้นที่ครอบครองร่วมดังเช่นช่วงเสียนได้หมดความสำคัญลงไป เนื่องมาจากผู้คนไม่จำเป็นต้องแบ่งปันพื้นที่ช่วงเสียนในการใช้งานอีกต่อไป และสามารถใช้นั้นเป็นพื้นที่ในการสัญจรไปมาในชุมชนแทน การหมดความสำคัญของช่วงเสียนนี้ทำให้ผู้คนจึงเข้าไปทำการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ช่วงเสียนไปในลักษณะดังต่อไปนี้

ภาพ 4.2 ปัจจุบัน การกั้นรั้วเพื่อแสดงขอบเขตที่ดินของตนเอง

ครอบครัวเครือข่ายสร้างรั้วเพื่อแสดงขอบเขตที่ดินของตนเอง (ภาพ 4.2) เนื่องมาจากการตัดฝาดถนนซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะเข้าไปในชุมชนหมู่บ้านตั้งแต่เดิมประกอบไปด้วย ประกอบไปด้วยพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ครอบครองร่วมกันทำให้แต่ละเครือข่ายต้องทำการสร้างรั้วติดถนนขึ้นมาเพื่อแสดงขอบเขตของอาณาเขตที่ดินของตน เพื่อแบ่งแยกระหว่างความเป็นพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งผลกระทบของการกั้นรั้วของแต่ละเครือญาตินั้นทำให้พื้นที่ของชุมชนหมู่บ้านขาดวินออกเป็นส่วนๆ ไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนตัวมากกว่าในอดีตทำให้ผู้คนในชุมชนมีความรู้สึกว่พื้นที่ช่วงเฮือนของแต่ละเครือญาตินั้นถูกรอครอบครองโดยกลุ่มเครือญาตินั้นๆ มากกว่าจะเป็นพื้นที่ครอบครองร่วมดังเช่นในอดีตส่งผลทำให้การเข้าไปใช้ช่วงเฮือนโดยผู้คนอื่นซึ่งไม่ใช่เครือญาตินั้นลดลง โดยต้องเป็นผู้คนที่มีความสนิทสนมกับเครือญาติเท่านั้นถึงจะเข้าไปใช้ช่วงเฮือนในของแต่ละเครือญาติ ดังเช่นที่น้ำตันบอกผู้เขียนว่า “ วันไหนที่อยากเจอคนก็จะเดินทะลุช่วงเฮือน เพราะได้อะไรมากกว่า ทักทายคนนั้นคนนี้ แต่บางบ้านก็ปิดรั้วไปแล้วก็ทำให้เดินไปสุดไม่ได้ ต้องออกมาที่ถนนเป็นพักๆ ส่วนวันไหนที่รีบๆ ก็ใช้ถนน แต่จริงๆ แล้วในถนนก็เจอนะ เจอคนจีจกรยาน จีมอเตอร์ไซด์ บางคนก็ทัก บางคนก็ไม่ ”

ความต้องการความชัดเจนในกรรมสิทธิ์ที่ดิน เนื่องมาจากความต้องการกู้เงินเพื่อมาขยายหรือปรับปรุงเฮือนที่มีความทรุดโทรม ทำให้ในครอบครัวเครือญาติส่วนใหญ่ที่ในอดีตนั้นอาศัยอยู่ร่วมกันโดยไม่จำเป็นต้องระบุความเป็นเจ้าของที่ดินอย่างชัดเจนต้องการทำการแบ่งโฉนดและระบุขอบเขตที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองอย่างชัดเจนเนื่องจากเมื่อไปยื่นเรื่องร้องขอกู้เงินจากธนาคาร ทางธนาคารจะเรียกร้องให้เจ้าของที่ดินระบุขอบเขตที่ดินรวมถึงทางเข้าให้ชัดเจนทำให้ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านจึงทำการสร้างรั้วขึ้นมาในช่วงเฮือนเพื่อแบ่งที่ดินให้ชัดเจน และกำหนดทางเข้าที่สามารถต่อเชื่อมกับถนนได้ อีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุในการสร้างรั้วขึ้นมาในช่วงเฮือนเพื่อกั้นระหว่างเครือญาติเดียวกันคือการที่สมาชิกบางส่วนของครอบครัวในชุมชนบ้านเด่นในนั้น ได้ย้ายถิ่นไปทำงานและสร้างครอบครัวในจังหวัด แต่กรรมสิทธิ์ของที่ดินก็สืบยังสืบทอดต่อไปสู่ลูกหลานของชาวบ้านเด่นในจังหวัดอื่นๆ ทำให้เมื่อลูกหลานเหล่านี้ย้ายกลับมาในชุมชนบ้านเด่นใน ก็เป็นคนแปลกหน้าต่อกันและเป็นสาเหตุให้มีการสร้างรั้วขึ้นมาในช่วงเฮือนเพื่อกั้นระหว่างที่ดินเพื่อความเป็นส่วนตัว

การต่อเติมตัวบ้านลงในช่วงเฮือน เมื่อช่วงเฮือนหมดความสำคัญลง ผู้คนในหมู่บ้านไม่จำเป็นต้องใช้ช่วงเฮือนในการสัญจรไปมาอีกต่อไป ช่วงเฮือนจึงถูกละเลยความสำคัญและมีการต่อเติมสร้างบ้านทับลงไปแทนที่ช่วงเฮือน ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่ผู้คนในแต่ละครอบครัวนั้นจะทำการดูแลรักษาช่วงเฮือนของตนเองเป็นอย่างดี โดยจะมีการตื้นขึ้นมาทำความสะอาดโดยการกวาดช่วงเฮือน เฝ้าใบไม้ ทุกเช้า เพื่อให้ช่วงเฮือน สะอาดอยู่เสมอ และไม่ให้ผู้คนในชุมชนหมู่บ้าน มาต่อว่า

เป็นคนเกียจคร้าน ดังเช่นที่ย่าท่านหนึ่งได้พูดกับผู้เขียนว่า “ คูลีช่วงย่าสะอาดมัย ไม่มีใบไม้ตกลงมาเลยนะ ถ่ายรูปได้เลย ”

การเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงกายภาพและเชิงสังคมที่ผู้คนต่างนิยามความหมายของพื้นที่ต่างๆ ในชุมชนหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตนี้ต่างเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อกิจกรรมการใช้งาน และลักษณะทางกายภาพของช่วงเฮือนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก

ภาพ 4.3 การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพโดยการกั้นรั้วระหว่างช่วงเฮือนทำให้ไม่สามารถใช้ช่วงเฮือนในการสัญจรไปมาได้ดังเช่นในอดีต

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกายภาพข้างต้นของชุมชนบ้านเด่นใน ทำให้เกิดการครอบครองพื้นที่สองแบบขึ้นในชุมชนหมู่บ้าน แบบแรกคือ 1) การครอบครองพื้นที่เนื่องมาจากความรู้สึกผูกพัน ซึ่งเป็นการครอบครองพื้นที่ซึ่งเกิดจากการที่ผู้คนอยู่ในพื้นที่มายาวนานผ่านผู้คนหลายรุ่นเติบโตมากับพื้นที่ต่างๆ ในชุมชนหมู่บ้าน ได้เข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่ต่างๆ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน จนรู้สึกมีความผูกพันกับพื้นที่ รู้สึกว่าพื้นที่ต่างๆ ในชุมชนหมู่บ้านนั้นเป็นส่วนหนึ่งของตนเองดังเช่นที่ปู่ตาชายพ่อแม่รู้สึก ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองนั้นเป็นเจ้าของพื้นที่ ในขณะที่ก็ยังมี 2) การครอบครองพื้นที่ด้วยสิทธิ์ทางกฎหมาย ซึ่งเป็นการ

ครอบครองพื้นที่ของผู้คนด้วยสิทธิทางกฎหมาย ที่เจ้าของคือผู้ถือครองโฉนดที่ดิน โดยการครอบครองพื้นที่ด้วยสิทธิทางกฎหมายนั้นเป็นการครอบครองที่เกิดขึ้นภายหลังเมื่อรัฐได้เข้ามาจัดการชุมชน

การครอบครองพื้นที่ทั้งสองแบบนี้สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในหมู่บ้าน โดยการครอบครองพื้นที่ด้วยสิทธิทางกฎหมายนั้นสามารถเห็นได้อย่างเด่นชัดจากการแสดงสิทธิในการครอบครองพื้นที่ของหลายๆครอบครัวในชุมชนบ้านเด่นที่มีการทำรั้วรอบ และผู้คนล้วนทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันในพื้นที่ซึ่งตัวเองเป็นกรรมสิทธิ์และถนนซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะซึ่งถูกครอบครองโดยสิทธิตามกฎหมายของรัฐ ส่วนในกลุ่มเรือนที่มีการอยู่ร่วมกันของเครือญาติที่ยังมีการแบ่งปันการใช้งานช่วงเรือนร่วมกันนั้น เป็นการซ้อนทับของการครอบครองพื้นที่โดยสิทธิทางกฎหมายและการเข้าครอบครองพื้นที่ด้วยความรู้สึกผูกพันซึ่งหมายความว่าในทางกฎหมายแล้วแต่ละครอบครัวในเครือญาติเดียวกันต่างมีโฉนดที่แสดงกรรมสิทธิ์ของตนเอง แต่ก็ไม่ได้กันรั้วเพื่อกันช่วงเรือนออกจากกันและยังยินดีแบ่งปันให้ผู้คนในเครือญาติสามารถเข้ามาใช้งานได้ ซึ่งเป็นลักษณะของความรู้สึกที่ว่าเครือญาติทุกคนล้วนครอบครองช่วงเรือนร่วมกันมาอย่างยาวนาน

ซึ่งหากมองว่าช่วงเรือนเป็นตัวแทนของการครอบครองพื้นที่ด้วยความผูกพันของผู้คนชุมชนที่มีมาอย่างยาวนานและถนนซึ่งล้อมรอบช่วงเรือนเป็นตัวแทนของการครอบครองด้วยสิทธิทางกฎหมายแล้ว ยังมีพื้นที่อีกอันหนึ่งในหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างพื้นที่ซึ่งถูกครอบครองตามกรรมสิทธิ์ทางกฎหมายและพื้นที่ซึ่งถูกครอบครองด้วยความผูกพัน นั่นก็คือสะพานซึ่งเชื่อมต่อระหว่างถนนเข้ามาสู่ช่วงเรือน การเป็นพื้นที่ซึ่งเชื่อมโยงพื้นที่สองแบบเข้าด้วยกันนี้ทำให้สะพานเป็นพื้นที่ซึ่งมีการซ้อนทับของการครอบครองโดยสิทธิทางกฎหมายและการครอบครองด้วยความผูกพันกับพื้นที่ โดยเป็นการเข้าไปครอบครองพื้นที่สาธารณะด้วยความรู้สึกผูกพัน เช่นเดียวกับที่ผู้คนเข้าไปครอบครองช่วงเรือนของเครือญาติด้วยความรู้สึกผูกพัน

4.1.2 ช่วงเรือนและถนนในชุมชนบ้านเด่นในปัจจุบัน

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอถึงกิจกรรมและกายภาพของพื้นที่กิจกรรมในชุมชนบ้านเด่นในปัจจุบันซึ่งประกอบไปด้วยสามส่วนได้แก่ 4.1.2.1) ช่วงเรือนในชุมชนบ้านเด่นในปัจจุบัน เป็นการนำเสนอลักษณะทางกายภาพของช่วงเรือนในปัจจุบันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสังคมของชุมชนบ้านเด่นในว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง และ 4.1.2.2) ช่วงเรือนของครอบครัวเครือญาติ เป็นการเสนอกิจกรรม กายภาพ และ ความหมายของช่วงเรือนในครอบครัวเครือญาติหนึ่งว่า ในหนึ่งครอบครัวเครือญาตินั้นมีการใช้งานช่วงเรือนกันอย่างไร และ 4.1.2.3) สะพานหน้าบ้าน

และถนน เป็นการนำเสนอลักษณะและสะพานในชุมชนหมู่บ้านซึ่งผู้คนในชุมชนหมู่บ้านออกมาใช้ เป็นพื้นที่กิจกรรมทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1.2.1 ช่วงเอื้อนในชุมชนบ้านเด่นใน

“ตอนนี้ช่วงเอื้อนนี้กำลังจะตาย ถ้าหมดคนรุ่นนี้ไปก็ไม่มีใครมาใช้แล้ว เพราะมันเดินต่อไปไหนไม่ได้แล้ว ตอนนี้นั้นก็มีคนเดินนะ แต่เป็นคนรุ่นเดียวกัน แล้วก็เป็นคนแก่ บริเวณแถวนี้ ที่เค้าอยากจะมาเจอป่าจันทร์ ย่าจี้ ถ้าคนรุ่นใหม่ไปนั่งจะรู้สึกตะขิดตะขวง ไม่ค่อยมีคนรุ่นใหม่ไปนั่ง ถ้าไปนั่งก็เป็นลูกหลานของตัวเอง อยากจะไปคุยกับย่า แต่ไม่ได้นั่งเพื่อจะเจอบ้านอื่น ”

คำให้สัมภาษณ์ของผู้คนในชุมชนหมู่บ้าน ช้างต้น แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของช่วงเอื้อน โดยจากการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางสังคมและทางกายภาพของชุมชนหมู่บ้านทำให้ช่วงเอื้อนในชุมชนบ้านเด่นในนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้ลักษณะทางกายภาพของช่วงเอื้อน โดยลักษณะทางกายภาพของช่วงเอื้อนในชุมชนบ้านเด่นในในปัจจุบันนั้นมีลักษณะแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆได้แก่ ช่วงเอื้อนเดี่ยว และ กลุ่มช่วงเอื้อน ซึ่งประกอบไปด้วยสองลักษณะคือ กลุ่มช่วงเอื้อนปิด และ กลุ่มช่วงเอื้อนเปิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพ 4.4 ช่วงเอื้อนเดี่ยว

ช่วงเือนเดี่ยว หมายถึง ช่วงเือนที่ไม่สามารถเชื่อมต่อกับช่วงเือนอื่นๆได้ เนื่องมาจาก ถูกปิดล้อมจากสิ่งกีดขวางต่างๆ เช่น ตัวเือนหรือรั้ว เป็นต้น (ภาพ 4.4) ซึ่งช่วงเือนเดี่ยวเหล่านี้เคยเป็นกลุ่มช่วงเือนของเครือญาติที่มีการเชื่อมโยงต่อเนื่องกันมาก่อน แต่เนื่องมาจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเกิดจากการแบ่งที่ดินในสมาชิกเครือญาติและการตัดถนนย่อยเข้ามาในหมู่บ้านทำให้กลายเป็นช่วงเือนปิดคั่งเช่นในปัจจุบัน ซึ่งในที่สุดแล้วช่วงเือนเดี่ยวซึ่งเป็นช่วงปิดเหล่านี้ จะมีการปรับเปลี่ยนทางกายภาพไปให้เข้ากับตามรูปแบบของบ้านเดี่ยวสมัยใหม่ อาทิเช่น การปรับเปลี่ยนช่วงเือนให้กลายเป็นสวนหน้าบ้าน, โรงจอดรถ หรือลานคอนกรีต เป็นต้น

ภาพ 4.5 กลุ่มช่วงเือน

กลุ่มช่วงเือน หมายถึง ช่วงเือนที่เชื่อมต่อกันในลักษณะเป็นกลุ่ม โดยเป็นช่วงเือนซึ่งเกิดจากการเป็นพื้นที่เว้นว่างที่ต่อเนื่องกันในกรอบครัวเครือญาติที่สมาชิกของครอบครัวยังอาศัยปลูกเือนอยู่ร่วมกันในปัจจุบัน (ภาพ 4.5) โดยสามารถแบ่งลักษณะของกลุ่มช่วงนี้ได้เป็นสองลักษณะได้แก่

ภาพ 4.6 กลุ่มช่วงเฮือนปิด

กลุ่มช่วงเฮือนปิดหมายถึงกลุ่มช่วงเฮือนที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกันระหว่างช่วงเฮือนของครอบครัวต่างๆในเครือญาติ โดยเป็นกลุ่มช่วงเฮือนที่มีทางเข้าเพียงทางเดียวในลักษณะเหมือนพื้นที่กระเปาะ (ภาพ 4.6) นั่นคือเป็นกลุ่มช่วงเฮือนที่ไม่สามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่อื่นๆของชุมชนหมู่บ้าน เช่น ถนน หรือสะพาน ได้ ซึ่งการเป็นพื้นที่ในลักษณะปิดนี้เป็ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้คนนอกครอบครัวเครือญาติไม่เข้ามาใช้กลุ่มช่วงปิดเนื่องมาจากไม่สามารถใช้เป็นพื้นที่ในการสัญจรไปในพื้นที่อื่นๆในชุมชนหมู่บ้านได้ ทำให้ผู้คนที่ใช้ช่วงเฮือนปิดคือผู้คนในครอบครัวเครือญาติเท่านั้น

กลุ่มช่วงเฮือนเปิด หมายถึง กลุ่มช่วงเฮือนที่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันระหว่างช่วงเฮือนของครอบครัวต่างๆในเครือญาติ เช่นเดียวกับลักษณะของกลุ่มช่วงเฮือนปิด แต่แตกต่างกันที่กลุ่มช่วงเฮือนเปิดนี้มีทางเข้าออกมากกว่าหนึ่งทาง (ภาพ 4.7) และสามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่ส่วนต่างๆของชุมชนหมู่บ้าน อาทิเช่น ถนนย่อย, สะพาน เป็นต้น การที่กลุ่มช่วงเฮือนเปิดมีความเชื่อมต่อกับพื้นที่อื่นๆของชุมชนหมู่บ้านนี้ทำให้ผู้คนอื่นๆที่ไม่ใช่สมาชิกของครอบครัวเครือญาติเข้ามาใช้ช่วงเฮือนในการสัญจรไปมาในละแวกชุมชนหมู่บ้าน อีกทั้งยังมาใช้กลุ่มช่วงเฮือนเปิดเป็นพื้นที่ในการพูดคุยกันในสมาชิกชุมชนหมู่บ้าน อีกด้วย ซึ่งลักษณะของกลุ่มช่วงเฮือนเปิดนี้เป็นลักษณะของช่วงเฮือนที่ดำเนินมาในอดีตที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้คนในชุมชนหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกัน

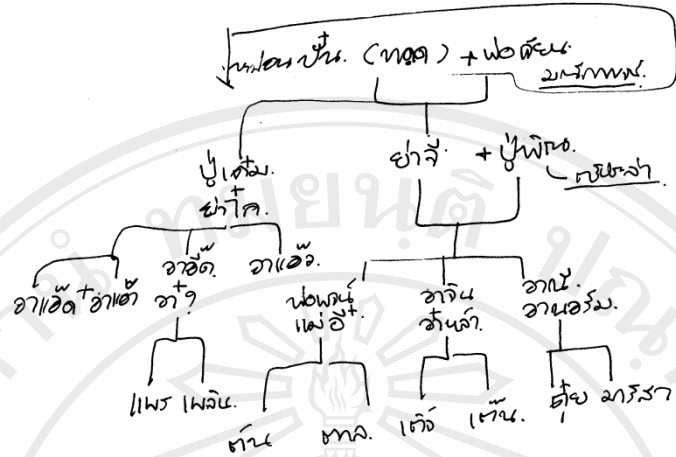

ภาพ 4.7 กลุ่มช่วงเดือนเปิด

4.1.2.2 ช่วงเดือนของครอบครัวเครือญาติ

ในส่วนนี้เป็นการเสนอช่วงเดือนของครอบครัวเครือญาติหนึ่งในชุมชนบ้านเด่นเพื่อการสะท้อนให้เห็นถึงมิติทางกิจกรรม กายภาพ และ ความหมายของช่วงเดือนที่เกิดขึ้นในครอบครัวเครือญาติ

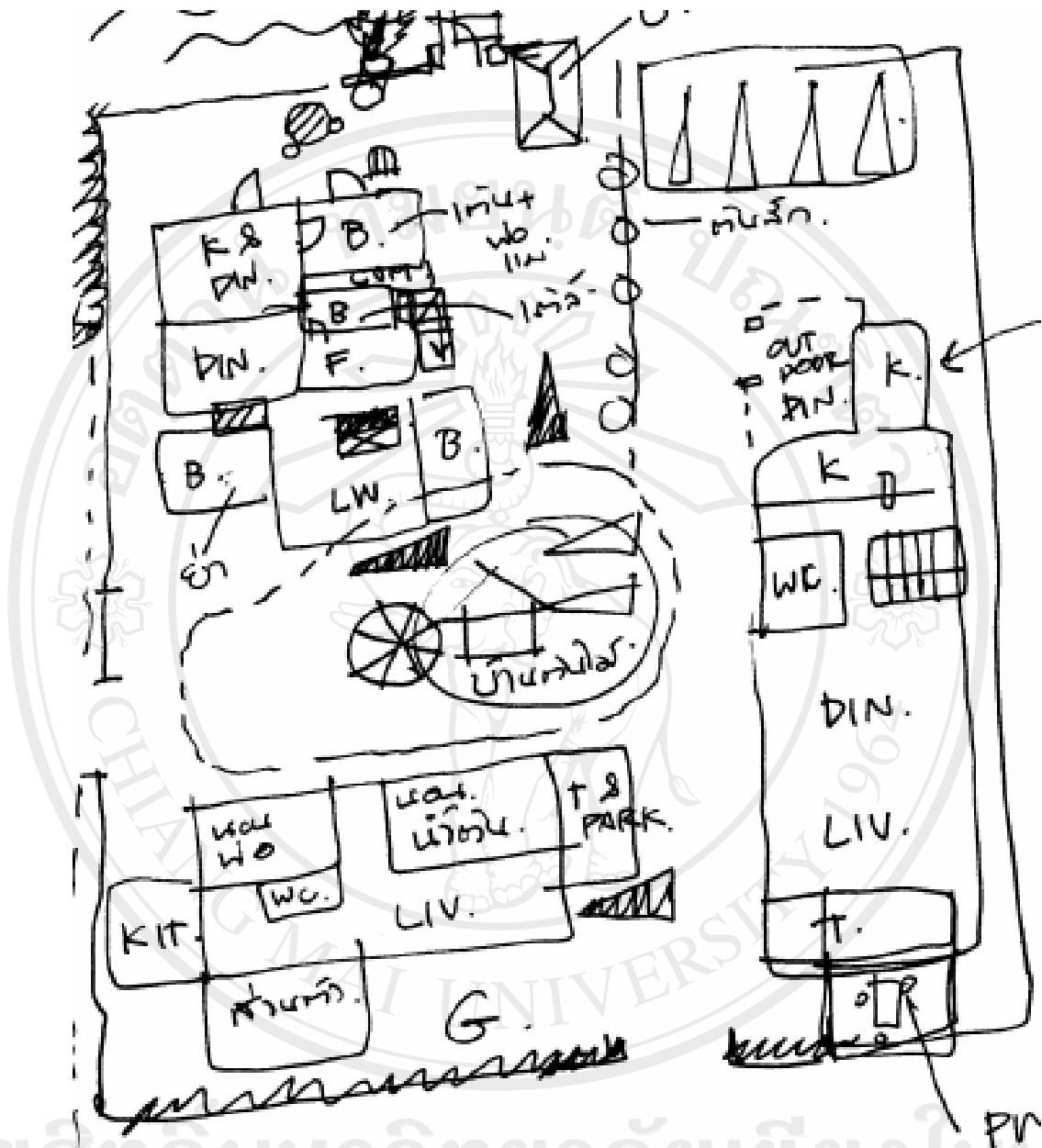
ครอบครัวของน้ำต้นนั้นอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวเครือญาติ (ภาพ 4.8) นั่นคือ เครือญาติเดียวกันจะปลูกบ้านอยู่ในที่ดินเดียวกัน โดยมีการไปมาหาสู่ เยี่ยมเยียน กันอยู่ตลอดเวลาในลักษณะของครอบครัวโดยมีการนำอาหารมาเผื่อแผ่กัน ทักทายสารทุกข์สุกดิบ ทานข้าวร่วมกันในครอบครัวใหญ่ เมื่อมีญาติผู้ใหญ่เสียชีวิต จะมีการรวมตัวในหมู่พี่น้องช่วยกันทำพิธีกรรมต่างๆ โดยสมาชิกของครอบครัวของน้ำต้น ที่ยังอาศัยบ้านของน้ำต้นคือ พ่อพจน์ น้ำต้น ส่วนคนอื่นๆในครอบครัวน้ำต้น เดินทางไปเรียนหรือใช้ชีวิตที่กรุงเทพฯ ส่วนครอบครัวของอาจิ้นและอาหล้า นั้น มีสมาชิกประกอบไปด้วยคนหลายวัย เรียงตามลำดับอาวุโส คือ ย่าจี้ อาจิ้น อาหล้า และน้องเตี๊ยะที่เพิ่งเรียนจบปริญญาตรี และ น้องเตี๊ยะที่อายุประมาณห้าขวบ ส่วนอีกครอบครัวหนึ่งคือ ครอบครัวอาแอ็ด ประกอบไปด้วยสมาชิกเรียงตามลำดับอาวุโสคือ ย่าไล อาแอ็ดและอาแอ็ด อาแอ็ด

ภาพ 4.8 ครอบครัวและเครือญาติของน้ำตันที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน

บ้านของญาติพี่น้องของน้ำตันนั้นเป็นบ้านที่สร้างขยายขึ้นมาใหม่ โดยในอดีตนั้นมีบ้านเพียงหลังเดียวก็คือบ้านของทวดซึ่งไม่หลงเหลืออยู่อีกแล้วในปัจจุบัน โดยตำแหน่งบ้านที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น เกิดจากการค่อยๆ ขยายตัวของครอบครัว โดยรูปแบบของการขยายตัวนั้น มีการขยายตัวจาก ด้านในบ้าน ขยายออกมาสู่ถนนเรื่อยๆ โดยมีข่วงกั้นบ้านหลังต่างๆอยู่ การขยายตัวนั้นเรียงตามลำดับของรุ่นคน โดยบ้านของน้ำตันนั้นและบ้านของอาแอ๊ดนั้น เป็นบ้านหลังติดถนนมากที่สุด แต่บ้านของอาแอ๊ดนั้นในอดีตเคยเป็นบ้านของทวด (หม่อมปิ่นและพ่อเจียน) โดยอาแอ๊ดเป็นลูกของย่าไลซึ่งย่าไลเป็นลูกของทวดซึ่งอยู่บ้านเดียวกัน และเกิดการผูกพันไปตามเวลาขึ้น จึงมีการสร้างบ้านอาแอ๊ดขึ้นมาใหม่ และถัดจากบ้านของน้ำตันเป็นบ้านของอาจ๋กับอาหล้า

ข่วงในครอบครัวเครือญาติของน้ำตันนั้นมีการใช้งานที่หลากหลายโดยชื่อข่วงต่างๆที่ผู้เขียนเรียกนั้นเรียกตามชื่อที่น้ำตันเป็นคนเรียก โดยผู้เขียนคิดว่าชื่อเรียกเหล่านี้สามารถสะท้อนความสัมพันธ์ของครอบครัวของน้ำตันให้เห็นว่าข่วงมีความสัมพันธ์กับผู้คนและเครือญาติอยู่

ภาพ 4.9 ผังกลุ่มเรือนที่ปลูกอาศัยอยู่ร่วมกันของครอบครัวเครือญาติ

ช่วงย่าจี้ ย่าจี้เป็นย่าของน้ำตันที่เพิ่งกลับมาจากอเมริกาโดยอาศัยอยู่กับอาจิ้นกับน้ำห่อ โดย ย่าจี้มักจะมาในช่วงนี้เป็นประจำ โดยจากการให้สัมภาษณ์ของน้ำตันอาจมีความเป็นไปได้ว่า ตอน เป็นเด็กย่าจี้มีความผูกพันกับช่วงที่เคยเมื่อตอนเป็นเด็ก เมื่อได้กลับมาอยู่บ้านเดิมจึงได้กลับมาใช้ ช่วงที่เดิมอีกครั้ง “ ตอนเป็นเด็กย่าก็เคยอยู่ตรงนี้ บ้านหลังเก่าของอาจิ้นอาห่อเมื่อก่อนในช่วงที่ย่า ใช้อยู่ตอนนี้ แต่ตอนนี้บ้านนั้นพังไปแล้ว เค้าก็มาสร้างบ้านอาจิ้น อาห่อใหม่ แต่ย่าก็ยังไปใช้ช่วงที่ เดิมอยู่”

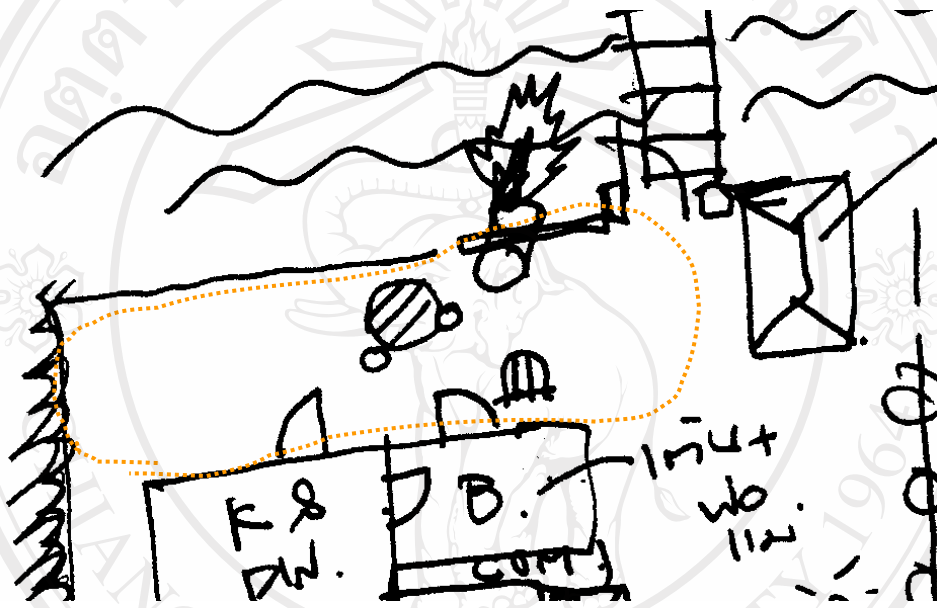

ภาพ 4.10 บรรยากาศในช่วงย่ำจี้

ผู้เขียนเข้าไปในช่วงย่ำจี้ในตอนเช้าของประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งยังมีอากาศหนาวอยู่ จึงมีการเผาใบไม้ในตอนเช้า ลงไปในถังน้ำมันเก่า ทำให้เกิดควันไฟอ่อนๆ มีลักษณะคล้ายหมอก ปกคลุมตัวช่วงของย่ำจี้อยู่ โดยช่วงของย่ำจี้มีพื้นเป็นดิน มีต้นไม้ใหญ่หนึ่งต้นอยู่ตรงกลางช่วง โดยมีแสงแดดลอดออกมาในลักษณะรำไรและเงาทอดลงบนพื้นช่วง และเหือน หากดูในทางฝั่งจะเห็นว่าช่วงนั้นเชื่อมโยงกับพื้นที่ช่วงอื่นๆ โดยมีขอบของช่วงเป็นต้นไม้ รั้วไม้ไผ่ บ้านของอาจิ้น น้ำหล้า และมีสะพานหน้าบ้านเชื่อมต่อไปยังถนนย่อยในหมู่บ้าน (ภาพ 4.10) จากการให้สัมภาษณ์ของน้ำต้นว่า

“ตอนที่ย่าเค้ากลับมาจากอเมริกาใหม่ๆ เค้าเอาต้นไม้มาปลูกเต็มช่วงเลย เหมือนกับเข้าไปจัดพื้นที่อะไรสักอย่าง ... ตอนที่นั่งคุยกับย่าอยู่ที่ช่วงป่าจันทร์ รุ่ยย่าก็หายไป ก็เลยเดินไปดู ไปเจอ ย่าเขียนจดหมายอยู่ที่ช่วงของย่า พอย่าเขียนเสร็จก็มานั่งที่ช่วงป่าจันทร์เหมือนเดิม ... บางทีก็มีคนมาสาวคที่บ้านอาจิ้นอาหล้าณะก็จะใช้ช่วงย่ำจี้นั่นแหละ ย่าเค้าก็จะมาทักทายสักพักหนึ่งแล้วก็เข้าไปในห้องนอน ... เออ ช่วงย่ำจี้ก็เป็นที่ตากผ้านะ ”

แสดงให้เห็นว่าช่วงของย่ำจี้มีการซ้อนทับกันของกิจกรรมที่หลากหลายได้แก่กิจกรรมในชีวิตประจำวันของสมาชิกในครอบครัว อาทิเช่นการซักผ้า ล้างจาน ตากผ้าของน้ำห่อ กิจกรรมพักผ่อนส่วนตัว อาทิเช่นการเขียนจดหมาย, พุดคุยกับคนที่เลี้ยงไว้ในกรง, ปลูกต้นไม้ของย่ำจี้, กิจกรรมกลุ่มในครอบครัว เช่นการนั่งพุดคุยกันของ น้ำห่อ อาจิม ย่ำจี้ น่องเติ้ล และ น่องเต็นท์, กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา อาทิเช่น การเชิญสมาชิกจากโบสถ์มาสวด อีกทั้งยังเป็นช่วงในการเดินสัญจรไปมาของผู้คนในละแวกบ้านอีกด้วย

ภาพ 4.11 ช่วงย่ำจี้

ย่ำจี้ซึ่งเป็นผู้อาวุโสที่สุดของครอบครัวซึ่งใช้ช่วงเวลานี้มาตั้งแต่เด็ก จะเป็นมีผู้ที่ใช้ช่วงเวลานี้เป็นประจำในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน โดยจะเป็นที่รับรู้เข้าใจกันในสมาชิกของครอบครัวว่าเมื่อย่ำจี้ใช้ช่วงเวลานี้ทำกิจกรรมส่วนตัว อาทิเช่นการเขียนจดหมาย สมาชิกในครอบครัวจะไม่เข้าไปทำกิจกรรมอื่นในช่วงในขณะนั้น ดังเช่นที่น้ำห่อได้ให้สัมภาษณ์กับผู้เขียนไว้ว่า “ห้องนอนของอาจิมอาห่อเนีย เค้าจะมีหน้าต่างเปิดไปที่ช่วงย่ำจี้ได้แล้วก็ก็มีเก้าอี้คือ ห้องนอนอาจิมอาห่อเนียเป็นคล้ายๆ เหมือนเป็นที่รับแขกได้ด้วย ก็เห็นบางทีเวลาเค้าคุยกับย่า อาห่อ ก็จะไปนั่งในห้องนอน แล้วก็เปิดหน้าต่างออกไป คุยกับย่าที่นั่นอยู่ที่ช่วง ” จากการให้สัมภาษณ์นี้ทำให้เห็นว่า คนในครอบครัวสามารถรับรู้ได้ว่าในช่วงเวลาที่ย่ำจี้ทำกิจกรรมส่วนตัวอยู่ในช่วงเวลานั้น ช่วงนั้นจะแปรสภาพเป็นช่วงส่วนตัวของย่ำจี้ชั่วขณะทำให้ผู้คนในครอบครัวจะไม่เข้าไปทำกิจกรรมอื่นๆ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าช่วงเวลานั้นถูกครอบครองโดยย่ำจี้และเป็นช่วงส่วนตัวตลอดเวลาแต่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามวาระโอกาส อาทิเช่นในบางครั้งครอบครัวของย่ำจี้จะจัดการสวดโดยมีแขกมาจากที่อื่น ช่วงย่ำจี้จะ

กลายเป็นช่วงในการสวดแทน หรือการที่ช่วงเฮือนย่ำจี้ถูกใช้ในการตากผ้าของผู้คนในครอบครัว เป็นต้น

ขณะที่ย่ำจี้กำลังทำกิจกรรมส่วนตัวอยู่ในช่วงเช่นการเขียนจดหมายอยู่แล้วมีคนเข้าไปในช่วงหรือเข้าไปคุยด้วย ย่ำจี้ก็ไม่ได้แสดงท่าทีในการถูกรบกวนแต่อย่างใดเช่นที่น้ำตันได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ เคยเข้าไปขอข่าวกิน ย่ำจี้คุยด้วยเหมือนปกติ ไม่มีท่าทางรำคาญหรืออะไร จดหมายก็หยุดเขียนแล้วก็หันมาคุยด้วยแต่ก็ไม่ได้เก็บหรือปิดจดหมายอะไร แล้วเราก็เดินไปในครัว พอสักพักย่ำจี้เดินตามมา ” ซึ่งแสดงให้เห็นผู้คนที่เป็นเครือญาติกันนั้นไม่ได้คำนึงถึงความเป็นส่วนตัวดังเช่นสังคมสมัยใหม่ ผู้คนสามารถเข้าไปพูดคุยหรือถามไถ่สิ่งต่างๆ ในขณะที่เจ้าของช่วงเฮือนทำกิจกรรมที่เป็นส่วนตัวได้ แสดงให้เห็นว่าในช่วงเฮือนนั้นมีความยืดหยุ่นในการทำกิจกรรม

ช่วงน้ำตัน

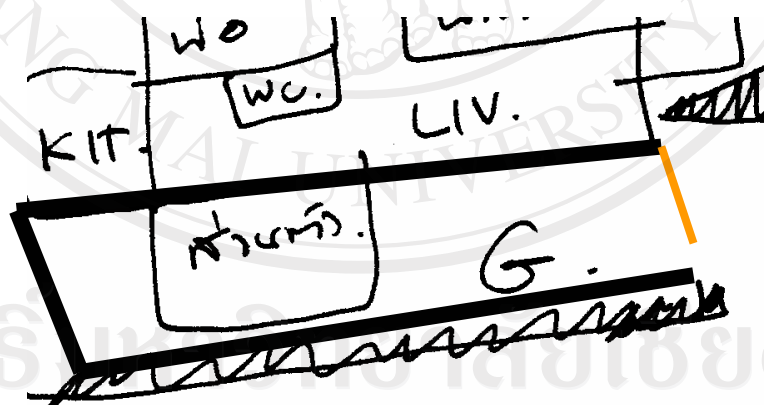
ภาพ 4.12 ช่วงเฮือนน้ำตัน

หลังจากจบปริญญามาได้หนึ่งปีปัจจุบันนี้ (ช่วงเวลาที่ผู้เขียนเก็บข้อมูลภาคสนาม) น้ำตันทำงานเป็นสถาปนิกอิสระรวมไปถึงงานทางด้านออกแบบกราฟฟิคให้บริษัทหรือหมู่บ้านต่างๆ ซึ่ง

การทำงานอิสระนี้ทำให้น้ำดื่มทำงานอยู่ที่บ้านในช่วงเวลาตอนกลางวันซึ่งจะเป็นช่วงที่น้ำดื่มออกไปใช้ช่วงมากที่สุด โดยน้ำดื่มใช้ช่วงเอื้อนในการทำกิจกรรมส่วนตัวต่างๆที่ไม่อยากให้คนในหมู่บ้านเห็นดังที่ได้ให้สัมภาษณ์กับผู้เขียนว่า

“ช่วงนี้คนอื่นก็มีเพื่อนๆ มาใช้ เวลาที่ขี้หวะเวลานั่งส่วนตัวอยู่ที่ช่วง มันก็จะเรียก พี่ต้นๆ ก็จะออกไปหา บางทีก็กินข้าวเที่ยงตรงนั้น มันเป็นที่ส่วนตัว คนในครอบครัวก็จะมาซักผ้า บางทีเด็กก็มาซักผ้าถ้าเครื่องซักผ้ามันเจ๊ง พ่อก็มาซ่อมปั้มน้ำบ้าง มาตากผ้า ก็มันจะเป็นพื้นที่ตากผ้าของคนอื่นแต่มันเป็นพื้นที่ส่วนตัวของเรา”

ช่วงน้ำดื่มเป็นพื้นที่ชอกแฉะๆ ข้างบ้านของน้ำดื่มซึ่งพื้นที่ชอกข้างบ้านนี้เกิดจากการตัดถนนย่อยเข้ามาเข้ามาในหมู่บ้านช่วงที่เกิดขึ้นใหม่ (ภาพ 4.13) โดยเมื่อน้ำดื่มใช้งานช่วงเอื้อนน้ำดื่มจะใช้ช่วงเอื้อนเพื่อทำกิจกรรมส่วนตัวบางอย่างซึ่งอาจดูไม่เหมาะสมในสายตาผู้ใหญ่ อาทิเช่นการนั่งสูบบุหรี่ทำให้น้ำดื่มจึงเลือกใช้ช่วงบริเวณนี้ ซึ่งสมาชิกคนอื่นๆในบ้านใช้เป็นช่วงในการซักล้างตากผ้า โดยช่วงน้ำดื่มนั้นถูกปิด 3 ด้านด้วยตัวเอื้อนและรั้วทึบ โดยมีจุดเปิดไปสู่ช่วงเอื้อนหน้า เพียงทางเดียวซึ่งน้ำดื่มก็ได้หาแผ่นพลาสติกมาบังเพื่อความเป็นส่วนตัวดังที่ได้ให้สัมภาษณ์กับผู้เขียนไว้ว่า “ที่ช่วงนี้ มีแผ่นพลาสติกบังอยู่ถ้าคนอื่นเดินไปมาเนี่ยเค้าจะไม่เห็นเลย แล้วก็หน้าบ้านตอนยังไม่ได้กวาดมันจะมีใบไม้แห้ง เวลาคนเดินมามันก็จะมียเสียงจะได้รู้”

ภาพ 4.13 ช่วงน้ำดื่มที่มีการปิดล้อมบังสายตา

ส่วนใหญ่แล้วน้ำดื่มจะใช้ช่วงเอื้อนนี้เพียงคนเดียวในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน อาทิเช่น ทานอาหาร สูบบุหรี่ เมื่อตอนกลางวันโดยหากในเวลาที่น้ำดื่มทำกิจกรรมส่วนตัวอยู่ในช่วงคนเดียวน้ำดื่มจะไม่ชอบให้คนอื่นเข้ามายุ่งยามซึ่งแตกต่างจากช่วงของย่าจี้ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะกิจกรรมที่น้ำดื่มทำนั้นเป็นกิจกรรมที่ดูไม่ค่อยดีนักในสายตาผู้ใหญ่จึงไม่อยากให้ใครๆเห็น โดยผู้ที่จะมาใช้งานช่วงเอื้อนนี้ในขณะที่น้ำดื่มใช้งานช่วงเอื้อนอยู่นั้นส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเพื่อนที่มาจากนอก

ชุมชนหมู่บ้าน เช่นเพื่อนที่ทำงาน เพื่อนที่มหาวิทยาลัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความไม่ต้องการให้ผู้อื่นเห็นการทำกิจกรรมส่วนตัวของน้ำตั้นนั้นจำกัดอยู่เฉพาะผู้คนที่อยู่ในชุมชนหมู่บ้านเท่านั้น

ช่วงบ้านต้นไม้และช่วงบ้านอาแอ็ด

ภาพ 4.14 ช่วงบ้านต้นไม้ (ซ้าย) และ ช่วงบ้านอาแอ็ด (ขวา)

ช่วงเฮือนของบ้านอาแอ็ดและช่วงเฮือนบ้านต้นไม้ตั้งแต่เดิมเป็นช่วงเฮือนที่เชื่อมต่อกัน เป็นช่วงเฮือนขนาดใหญ่อยู่ตรงกลางระหว่างสี่เฮือน แต่ภายหลังได้เกิดการปลูกต้นไม้เป็นแนวเพื่อแสดงกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินของญาติที่ต่างนามสกุลกัน โดยฝั่งบ้านน้ำตั้นจะเป็นตรีประคำ ส่วนบ้านอาแอ็ดเป็นมณีกาญจน์ โดยช่วงอาแอ็ดเป็นช่วงเฮือนที่ถูกปรับปรุงให้กลายเป็นที่วางหน้าโรงจอดรถ ในบางครั้งมีรถมาจอด พื้นช่วงมีการนำกรวดมาเท ช่วงสามด้านถูกปิดล้อมด้วยบ้านโรงรถและต้นไม้โดยหลังต้นไม้มีการตากผ้าและมีรั้วที่บอยู่ ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นแนวต้นไม้ซึ่งเชื่อมต่อไปสู่ทางเดินไปช่วงยาจิ ส่วนช่วงบ้านต้นไม้ นั้นคือช่วงที่อยู่กลางระหว่างบ้านน้ำตั้นกับบ้านของน้ำตั้น โดยมีพื้นเป็นดินและมีกรวดมาเทเป็นบางส่วน โดยน้ำตั้นได้บอกกับผู้เขียนว่า “กรวดมันเกิดจากมีคนเอามาลงช่วงหนึ่งมีงานศพอะไรสักอย่างแล้วก็เอากรวดมาลง คิดว่าจะได้ไม่มีฝุ่น แต่พอผ่านไปสักแป๊บ ช่วงบ้านต้นไม้ก็มีคนมากวาดก็เลยเป็นอย่างที่เห็น แต่บ้านอาแอ็ดคงไม่มีคนมากวาดมั้งพื้นเลยเป็นกรวดอยู่”

ช่วงบ้านอาแอ็ดนั้นมีต้นไม้ขึ้นอยู่บริเวณขอบของช่วงทำให้ร่มเงาที่เกิดขึ้นไม่สามารถคลุมได้ทั้งช่วงและตอนที่ผู้เขียนไปศึกษานั้นเป็นเวลาตอนเช้า ไม่มีกิจกรรมอะไรเกิดขึ้นบนช่วงบ้านอาแอ็ด ไม่มีการกวาดใบไม้ ไม่มีการนั่งคุยกัน ต่างจากช่วงบ้านต้นไม้ที่มีเสียงของการกวาดใบไม้ การเผาใบไม้ในถัง มีการทักทาย โดยผู้เขียนได้พบกับพี่กุญ ญาติจากแม่ริมของน้องเติ้ลซึ่งเป็นลูกของ

“ช่วงต้นไม้ที่ทุกคนในบ้านใช้ แล้วก็คนนอกบ้านด้วยช่วงตรงนี้คนใช้จะเป็นบ้านอาจินอาหล้าแล้วที่บ้านเรา ใช้เดินไปมาหากันเยอะที่สุด รองมาก็เป็นช่วงบ้านต้นไม้มจะเป็นคนรุ่นหนุ่มสาว คนแก่ไม่ขึ้น ส่วนบ้านอาแอ็ดก็มีมาใช้บ้างก็จะเดินมากุ้ยกับอีกสองบ้าน บางทีรดน้ำต้นไม้เห็นกันก็เดินมากุ้ย หรือไม่ก็เค้าจะเดินไปบ้านป่าจันทร์เค้าก็ต้องเดินผ่านตรงนี้อยู่แล้ว บ้านป่าจันทร์เนี่ย เค้าจะมีสัมพันธ์กับกลุ่มคริสเตียนคือใครจะเดินผ่านมาก็จะเดินผ่านมาตรงที่บ้านต้นไม้ ไปช่วงป่าจันทร์แล้วก็ไปบ้านต่างๆ”

สมาชิกหลักของช่วงบ้านต้นไม้ในการใช้ประจำวันคือสมาชิกบ้านน้ำต้นและบ้านอาจิน ใช้เพื่อการเดินทางไปมาระหว่าง บ้านสองหลัง ส่วนสมาชิกของบ้านอาแอ็ดก็จะเดินมาร่วมด้วยบ้างเดินมาพุดกุ้ย เอาอาหารมาให้ รวมไปถึงคนในละแวกบ้านน้ำต้น ที่คุ้นเคยเส้นทางเดินนี้ตั้งแต่เด็ก โดยจะมีตั้งแต่คนรุ่นย่า คนรุ่นพ่อ คนรุ่นน้ำต้น และคนรุ่นเด็ก โดยคนรุ่นย่าจะใช้เส้นทางนี้เยอะที่สุดและน้อยลงไปตามลำดับอายุ

สมาชิกของบ้านอาแอ็ดจะมาชักชวนครอบครัวน้ำหล้าและครอบครัวน้ำต้นไปทานข้าวอยู่เสมอบ้าง โดยจะชวนไปที่ห้องทานข้าวชั้นล่างหรือที่ช่วงบ้านอาแอ็ดจะมีบางครั้งแต่ไม่บ่อยนัก ที่จะชักชวนขึ้นไปทานอาหารที่ระเบียงบ้านชั้นบน น้ำต้นบอกกับผู้เขียนว่ามีความสนิทกับครอบครัวของอาจินมากกว่าครอบครัวอาแอ็ด โดยที่น้ำต้นสามารถเดินไปทุกที่ในบ้านของอาจินได้เหมือนเป็นบ้านของตัวเอง ในขณะที่หากน้ำต้นไปบ้านของอาแอ็ดจะรู้สึกเกรงใจโดยเดินไปได้ที่ห้องรับแขกเท่านั้น ดังนี้

“เวลาจะไปที่บ้านอาแอ็ดจะไปอยู่ที่ช่วงหรือไม้ก็ห้องรับแขกจะมีบ้างเหมือนกันที่เค้าจะชวนขึ้นไปอยู่ทานข้าวที่ชั้นสอง ซึ่งตรงนั้นจะเป็นที่สำหรับสมาชิกในบ้านเค้าจริงๆ หรือไม่ก็นั่งที่ห้องกินข้าวที่ติดกับช่วงแต่จะไม่กล้าเดินเข้าไปในบ้านส่วนอื่น เวลาที่เค้ามาบ้านเราเค้าก็จะมาเฉพาะส่วนรับแขกเหมือนกัน ไม่กล้าเดินไปมา แต่ถ้าเป็นบ้านเด็กลีทุกคนเดินไปมาได้หมด เรายังเดินไปบ้านอาหล้าได้ ห้องนอน คือได้ทั้งบ้าน เวลาอาหล้าหรือเต๋ลมาบ้านเราก็เดินไปทั่วไม่ได้รู้สึกอะไร เออ บ้านเต๋ลเวลาเดินไปบ้านอาแอ็ดเค้าก็อยู่เฉพาะห้องรับแขกเหมือนกัน”

กิจกรรมอีกอันหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำคือการนั่งเล่นที่บ้านต้นไม้โดยที่น้ำต้นบอกว่าทุกคนในครอบครัวขยายเคยขึ้นมาเกือบหมดทุกคนยกเว้นคนที่สูงอายุขึ้นมาไม่ไหว แต่สมาชิกหลักจะเป็นคนรุ่นหนุ่มสาว และเด็กๆของครอบครัว ที่จะมานั่งเล่น พุดกุ้ย สังสรรค์ ในบางครั้งน้ำต้นก็ชวนเพื่อนๆจากที่อื่นมานั่งเล่น สังสรรค์ บ้าง ผู้เขียนถามน้ำต้นว่าหากน้ำต้นไม่ขึ้นมาจะมีใครขึ้นมา นั่งเองบ้างมัย เนื่องจากน้ำต้นเป็นคนสร้างบ้านต้นไม้นี้ขึ้นมาเอง น้ำต้นตอบว่ามีเฉพาะน้องเต๋นที่ซึ่งเป็นเด็กอนุบาลลูกของอาจินอาหล้า จะพาเพื่อนในหมู่บ้านมาเล่นด้วย

4.1.2.3 สะพานหน้าบ้านและถนน

นอกเหนือไปจากช่วงเหื่อนแล้ว ผู้เขียนยังพบพื้นที่นอกบ้านอีกลักษณะหนึ่งซึ่งผู้คนในชุมชนหมู่บ้านได้ใช้เป็นพื้นที่ในการทำกิจกรรมนั้นคือ สะพานและถนน

ภาพ 4.16 สะพานหน้าบ้านที่ผู้คนมักจะออกมาทำกิจกรรม

สะพานหน้าบ้าน

สะพานหน้าบ้าน เป็นพื้นที่ซึ่งเกิดขึ้นใหม่ในชุมชนบ้านเด่น โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของประตูเล็กและทางเดินที่ข้ามธารน้ำหน้าบ้านมาเป็นสะพาน โดยในบ้านหนึ่งๆนั้นก็จะมีการสร้างสะพานเป็นทางเชื่อมเข้าบ้าน ทำให้เด็กๆของบ้านแต่ละหลังนิยมไปนั่งเล่นกันที่สะพาน ดังเช่นในภาพเป็นสะพานที่หน้าบ้านของน้ำหล้า ที่เด็กๆ ชอบไปนั่งเล่น เนื่องมาจากตัวพื้นที่สะพานนั้นเป็นพื้นที่ซึ่งเชื่อมต่อถนนซึ่งเป็นการครอบครองพื้นที่ของรัฐตามสิทธิ์ทางกฎหมาย และช่วงเหื่อนซึ่งเป็นการครอบครองพื้นที่ตามระบบเครือญาติที่มีมาอย่างยาวนาน ทำให้สะพานนี้เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ระหว่างพื้นที่ซึ่งถูกครอบครองสองแบบและทำให้เกิดการเชื่อมต่อความรู้สึกเป็นเจ้าของต่อไปจากช่วงเหื่อนของแต่ละบ้าน ดังเช่นจะเห็นได้จากกรณีที่ผู้คนเอาต้นไม้กระถางมาวางที่เก้าอี้ที่ขอบสะพาน หรือการที่น้ำหล้าเอากระดาษไปติดห้ามไม่ให้เด็กๆ เดี้คมะม่วงจากต้นมะม่วงที่อยู่ตรงสะพานมากิน

ยังมีสะพานอีกลักษณะหนึ่งในชุมชนหมู่บ้านที่มีการทำกิจกรรมที่แตกต่างกับสะพานหน้าบ้านนั้นคือสะพานที่อยู่บริเวณถนน ซึ่งเป็นสะพานที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อข้ามลำธารเล็กๆ ของหมู่บ้าน โดยสะพานนี้อยู่บริเวณทางเข้าชุมชนหมู่บ้านใกล้กับถนนใหญ่ ลักษณะทางกายภาพของสะพานนั้นจะมีขอบสูงประมาณคนนั่งได้อยู่ทั้งสองฝากของสะพานมีต้นไม้มใหญ่เป็นที่บังร่มเงา ทำให้เด็กๆ วัยรุ่นชอบไปจับกลุ่มกันอยู่บริเวณนั้น ทำกิจกรรมที่เป็นไปในทางลบต่อสายตาผู้ใหญ่ อาทิเช่นจับกลุ่มดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านเด่นไม่ค่อยพอใจนัก แต่ก็ไม่สามารถไปต่อว่าได้เนื่องจากเด็กๆ เหล่านี้ไม่ได้เป็นเด็กที่อยู่ในชุมชนมาตั้งแต่ต้น แต่เป็นเด็กๆ ที่เพิ่งย้ายเข้ามาในรุ่นคนนี้

ถนน

ถนนเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านใช้ในการทำกิจกรรม โดยเด็กวัยรุ่นมักจะใช้ถนนเป็นพื้นที่ในการเล่นกีฬาเนื่องมาจากมีพื้นถนนที่แข็งและไม่มีฝุ่นเหมาะแก่การเล่นกีฬาและมีขนาดที่กว้างพอที่จะให้วิ่งเล่นได้ โดยเด็กๆ วัยรุ่นชอบจะไปนั่งที่รั้วที่บของบ้านตรงข้ามเพื่อจับกลุ่มเล่นกีตาร์เสียงดังๆ หรือในบางครั้งก็จะมีการนำเหล้าและสูบบุหรี่ในเวลาตอนกลางคืน หลายๆ ครั้งที่เด็กวัยรุ่นต่างเดินไปในถนนและสูบบุหรี่ไปด้วย ผู้เขียนเคยถามน้องคนหนึ่งหมู่บ้านว่า ไม่กลัวใครจะมาเห็นหรือที่สูบบุหรี่ในถนน น้องท่านนั้นตอบว่าไม่ได้สนใจคนอื่นที่สัญจรไปมาอยู่ในถนน ไม่รู้สึกที่จะต้องระวังไม่ให้เห็นแต่อย่างใด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเด็กวัยรุ่นมองว่าถนนในหมู่บ้านนั้นเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับช่วงเฮือนและครอบครัวของพวกเขา

เมื่อผู้เขียนเก็บข้อมูลภาคสนามช่วงแรกๆ นั้นผู้เขียนรู้สึกแปลกใจที่เห็นน้องเดินที่เดินไปไหนมาไหนได้อย่างอิสระในช่วงเฮือนต่างๆ และบางครั้งก็พบในถนนหมู่บ้าน ผู้เขียนจึงได้เข้าไปพูดคุยกับน้องเดินที่ว่าไม่กลัวหรือที่เดินออกมาในถนน น้องเดินที่บอกว่าไม่กลัวเพราะว่าน้องเดินที่รู้จักผู้คนรอบๆ แถวนี้นี้หมด แต่ถ้าหากจะไปในพื้นที่ไกลๆ กว่าจะต้องมีพี่ไปด้วย เด็กๆ มักจะออกมาเล่นในถนนในช่วงเวลาเย็นๆ หลังจากกลับมาจากโรงเรียน ในช่วงเวลาที่ผู้คนในชุมชนจะออกมารดน้ำต้นไม้ เด็กวัยรุ่นจะออกมาเล่นกีฬาและพบคนเดินสัญจรไปมา แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองของเด็กๆ ยังมีความรู้สึกที่ถนนหน้าบ้านนั้นยังมีความปลอดภัย เนื่องมาจากมีผู้คนในละแวกบ้านออกมาทำกิจกรรมในถนน จึงอนุญาตให้เด็กๆ ออกมาเล่นในถนนได้

จากข้อมูลในส่วนแรกที่เป็นนำเสนอประวัติของชุมชนบ้านเด่นในที่ผู้คนมีการใช้งานช่วงเฮือนเป็นพื้นที่กิจกรรมมาตั้งแต่การก่อตั้งชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งช่วงเฮือนเป็นพื้นที่ภายนอกบ้านที่ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านรู้สึกผูกพันและเกิดความรู้สึกครอบครองร่วมกันทั้งชุมชน จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกายภาพในชุมชนหมู่บ้าน ทำให้พื้นที่ในชุมชนหมู่บ้านโดนแบ่งแยก

โดยการครอบครองโดยสิทธิทางกฎหมาย ทำให้พื้นที่ในชุมชนบ้านเด่นสามารถแบ่งออกคร่าวๆได้ เป็นสามลักษณะคือพื้นที่ส่วนตัวที่ผู้ใช้เฉพาะคนในครอบครัว พื้นที่ช่วงเฮือนซึ่งผู้คนในชุมชนหมู่บ้านใช้ร่วมกันในบางกลุ่ม และพื้นที่สาธารณะที่ผู้คนทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านสามารถใช้ได้ โดยจะเห็นว่าพื้นที่สามลักษณะนี้ต่างก็มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งแตกต่างกันออกไป

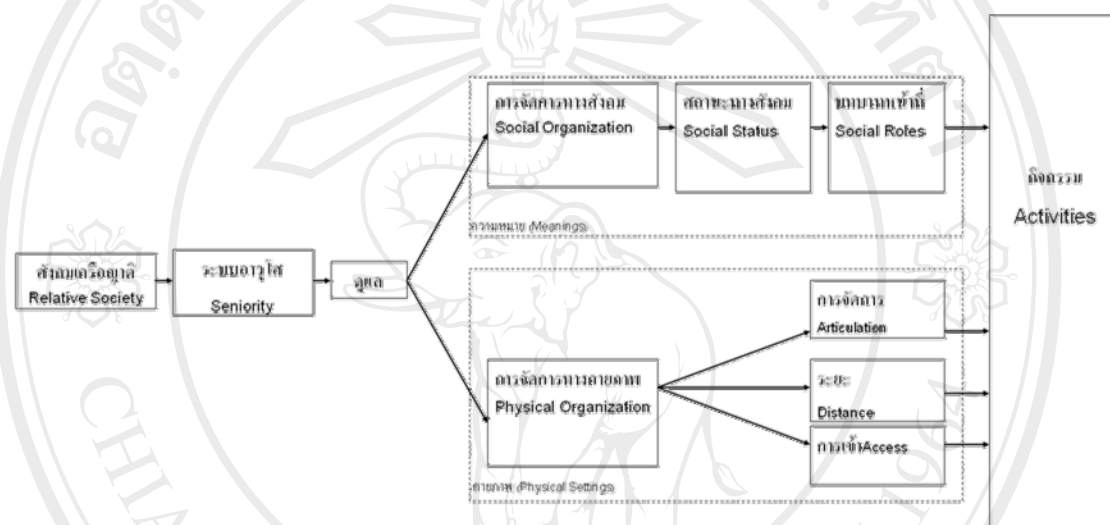
4.2 กลไกการครอบครองพื้นที่ของผู้คนในชุมชนบ้านเด่นใน

ภาพ 4.17 องค์ประกอบของสถานที่

ดังที่ผู้เขียนได้เสนอทฤษฎีองค์ประกอบของสถานที่ของ Carmon, Heath, Oc & Tiesdell (2003) ที่ได้เสนอไว้ว่า พื้นที่ต่างๆในสังคมนั้น ล้วนประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ของพื้นที่สามส่วนซึ่งประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่, 2) กายภาพของพื้นที่ และ 3) ความหมายของพื้นที่ (ภาพ 4.17) โดยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของสถานที่สามส่วนนี้ถูกเรียกว่า “กลไกของพื้นที่” (Mechanism of Space) ซึ่งกลไกของพื้นที่นี้จะเป็นตัวกำหนดการรับรู้องค์ประกอบของสถานที่แก่ผู้คนในสามประเด็นได้แก่ 1) พื้นที่นั้นมีความหมายแก่ผู้คนอย่างไร 2) พื้นที่นั้นมีลักษณะทางกายภาพอย่างไร และ 3) พื้นที่นั้นสามารถทำกิจกรรมใดๆได้บ้าง ซึ่งกลไกของพื้นที่ซึ่งเป็นตัวกำหนดองค์ประกอบของสถานที่ให้มีลักษณะอย่างไรนี้เองที่ทำให้พื้นที่ต่างๆในสังคมนั้นมีความแตกต่างกัน โดยกลไกของพื้นที่นี้ไม่ได้เป็นเพียงตัวกำหนดสร้างพื้นที่เดี่ยวๆ ขึ้นมาเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างพื้นที่มากมายที่แตกต่างกันให้เกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย ทำให้ในสังคมหนึ่งๆมีพื้นที่มากมายที่แตกต่างกัน ซึ่ง สิ่งที่เป็นตัวกำหนดให้กลไกของพื้นที่ต่างๆให้มีความแตกต่างกันนั้น คือแบบแผนของสังคมต่างๆที่ทำหน้าที่เป็นเบ้าหลอมให้พื้นที่ที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งแบบแผนของ

สังคมนี้หมายถึงการสั่งสมของ กฎระเบียบ, จารีต, ค่านิยม และ ประเพณีที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน ในสังคม สิ่งเหล่านี้ถูกพัฒนามาจากคนหลายรุ่นในสังคม จนผู้คนในสังคมนั้นๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามจนได้กลายเป็นกรอบในการยึดถือปฏิบัติและพัฒนาเป็นแบบแผนของสังคมในที่สุด ซึ่งแต่ละสังคมก็จะมีแบบแผนทางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งแบบแผนทางสังคมนี้เองที่เป็นเสมือนเป้าหมายของการพื้นที่ต่างๆในสังคม เป็นตัวกำหนดว่าในสังคมแบบแผนนั้นๆ ควรจะมีพื้นที่ที่ประเภท และ พื้นที่ในประเภทนั้นๆควรมีกฎ กติกาในลักษณะอย่างไร

ภาพ 4.18 กลไกของพื้นที่ในชุมชนบ้านเด่นใน

จากการศึกษากลไกของพื้นที่ในชุมชนหมู่บ้าน “บ้านเด่นใน” (ภาพ 4.18) ซึ่งเป็นชุมชนหมู่บ้านที่มีแบบแผนสังคมเครือญาติ ผู้เขียนพบว่ากลไกของพื้นที่ต่างๆในชุมชนบ้านเด่นใน นั้นมีความสัมพันธ์กับแบบแผนสังคมเครือญาติเป็นอย่างมาก โดยผู้คนในชุมชนหมู่บ้านนั้นมีการยึดถือ “ระบบอาวุโส” (Seniority) ซึ่งเป็นแบบแผนสำคัญของสังคมเครือญาติในการอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชน โดยระบบอาวุโสนี้เป็นระบบการดูแลกันของผู้คนในชุมชนหมู่บ้าน โดยให้ผู้ที่มีความอาวุโสมากกว่าคอยดูแลลูกหลานในชุมชนหมู่บ้าน โดยผู้คนได้ใช้การควบคุมองค์ประกอบของพื้นที่ในสองส่วนเพื่อให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นไปตามแบบแผนของสังคม ได้แก่ 1. การควบคุมพื้นที่โดยการจัดการทางสังคม และ 2. การควบคุมพื้นที่โดยกายภาพของพื้นที่ (Physical Setting) ซึ่งการควบคุมพื้นที่โดยความหมายนั้นเป็นการใช้ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านได้ใช้ การจัดการทางสังคม (Social Organization) ซึ่งเป็นการกำหนดบทบาทหน้าที่แก่ผู้ที่มีสถานะทางสังคมในชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งในสังคมเครือญาตินี้คือ ความอาวุโส ให้ผู้ที่มีความอาวุโสมากกว่าในชุมชนหมู่บ้าน

คอยดูแลสมาชิกคนอื่นๆ ที่มีความอาวุโสน้อยกว่า โดยผู้ที่มีความอาวุโสนี้มีสิทธิ์ตามบทบาทหน้าที่ของสถานะทางสังคมที่ตนเองได้รับในการทำการควบคุมกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ หากกิจกรรมนั้นไม่เป็นไปอย่างถูกต้องตามแบบแผนของสังคมโดยผ่านการว่ากล่าวตักเตือนลูกหลาน และในส่วนของ การควบคุมผ่านทางกายภาพนั้น ใช้การจัดการทางกายภาพ (Physical Organization) เป็นตัวควบคุมการเกิดกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งการจัดการกายภาพนี้ประกอบไปด้วย การปรากฏอยู่ของสิ่งปลูกสร้าง (Articulation), ระยะห่าง (Distance) และ การเข้าถึง (Access)

4.2.1 การจัดการทางสังคมด้วยระบบอาวุโส

การควบคุมพื้นที่ของผู้คนในชุมชนบ้านเด่นใน โดยใช้การจัดการทางสังคมนั้น เป็นวิธีการหนึ่งในการควบคุมกิจกรรมต่างๆที่เกิดในพื้นที่ของชุมชนหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามแบบแผนทางสังคมเพื่อความสงบสุขของสังคม โดยผู้คนในชุมชนหมู่บ้านซึ่งมีแบบแผนสังคมเครือญาตินั้นมีระบบอาวุโส (Seniority) เป็นปัจจัยในการจัดการทางสังคม โดยระบบอาวุโสนี้เป็นการกำหนดให้บุคคลมีสถานะทางสังคม (Social Status) ที่แตกต่างกัน โดยสถานะทางสังคมของผู้คนในสังคมเครือญาติไม่ได้มีความเท่าเทียมกัน แต่มีความอาวุโสเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งแก่ในการลำดับของสถานะทางสังคมของผู้คน เช่น ปู่, ย่า, ตา, ยาย, ลุง, พ่อ, แม่, ป้า, น้า, อา, พี่ และ น้อง เป็นต้น โดยผู้คนที่มีความอาวุโสมากกว่านั้นมีบทบาทหน้าที่ (Social Roles) ที่ต้องคอยดูแลลูกหลาน ซึ่งการดูแลลูกหลานของผู้คนในชุมชนหมู่บ้านนั้นไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เฉพาะสมาชิกของครอบครัวเท่านั้น แต่ผู้คนในชุมชนที่มีความอาวุโสมากกว่าไม่ว่าจะเป็นเพื่อนบ้าน หรือ ผู้คนเครือญาติต่างๆก็สามารถทำการดูแลลูกหลานของชุมชนได้

ดังเช่นครอบครัวของน้ำตันซึ่งเป็นครอบครัวหนึ่งในชุมชนบ้านเด่น ที่ยังมีความสัมพันธ์ในลักษณะของครอบครัวเครือญาติอย่างแน่นแฟ้น ผู้คนในครอบครัวเครือญาติยังนิยามตัวตนของพวกเขาโดยการนำไปเชื่อมโยงกับสมาชิกคนอื่นๆ เครือญาติของพวกเขา ดังเช่นการเขียนแผนผังครอบครัวของน้ำตันที่ได้เขียนให้ผู้เขียน โดยน้ำตันได้เขียนแผนผังทั้งครอบครัวเครือญาติและสืบสาวไปถึงสมาชิกเครือญาติในรุ่นบรรพบุรุษของชุมชนหมู่บ้าน อีกทั้งยังมีการปลูกเสื่ออยู่ร่วมในที่ดินเดียวกันซึ่งมีมาแต่ครั้งบรรพบุรุษและยังมีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเครือญาติอย่างสนิทสนมกลมเกลียว อาทิเช่น การไปมาหาสู่นั่งพูดคุยเยี่ยมเยียนระหว่างญาติพี่น้อง, การนำอาหารมาแบ่งปันกันในเครือญาติ, การทักทายสารทุกข์สุกดิบเมื่อญาติในครอบครัวสัญจรผ่านไปมา, รับประทานอาหารร่วมกันในครอบครัวเครือญาติ และ การรวมตัวในหมู่พี่น้องในการทำกิจกรรมทางศาสนา

ผู้คนที่ครอบครัวเครือญาติของน้ำตันนี้ ได้ให้กับความอาวุโสของผู้คนเป็นอย่างมาก โดยสังเกตได้จากการกริยาท่าทางที่แสดงออกเมื่อผู้คนพบผู้ที่มีความอาวุโสที่แตกต่างกันออกไป (ภาพ 4.19) เช่น ท่าทีการเข้าไปนั่งพูดคุยทักทายอย่างสุภาพอย่างทันทีเมื่อพบทวดนั่งอยู่ในเส้นทางที่เดินผ่านในหมู่บ้านของน้ำตัน, การยืนพูดคุยของผู้ที่มีความอาวุโสเท่าเทียมกัน ระหว่างน้ำห้ำและลุงทำเบ็ด และ การสัมผัสศอกตัวน้องเต็นท์ของน้ำตันเพื่อแสดงความเอ็นดูเมื่อพบเจอผู้ที่มีอาวุโสแตกต่างจากตนเองมากๆ

ท่าทีแสดงออกที่แตกต่างกันของผู้คนต่อบุคคลที่มีความอาวุโสต่างกันนี้แสดงให้เห็นว่าความอาวุโสเป็นประเด็นสำคัญอันหนึ่งต่อกริยาท่าทางในการแสดงออกของผู้คนในสังคมเครือญาติ โดยการแสดงออกที่แตกต่างกันแก่บุคคลที่แตกต่างกันนั้น ไม่ได้เป็นไปเพราะความสนิทสนมและลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ผู้คนนั้นยังมีท่าทีในการแสดงออกไปตาม บทบาทหน้าที่ (Social Roles) ซึ่งถูกกำหนดโดย สถานะทางสังคม (Social Status) ที่ตนเองได้รับในสังคมนั้นๆ

ภาพ 4.19 การแสดงท่าทีการแสดงออกที่แตกต่างของผู้คนในชุมชนหมู่บ้านที่มีความอาวุโสต่างกัน

ระบบการดูแลโดยระบบอาวุโสนี้ เป็นระบบที่ดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติ เกิดจากความเอื้ออาทรในการดูแลป้องกันภัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นแก่ลูกหลานในชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลไกซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนหมู่บ้านที่มีรากฐานมาจากสังคมเครือญาตินั้นดำรงอยู่

4.2.1.1 ความอาวุโสและการครอบครองพื้นที่

ผู้ที่มีความความอาวุโสนั้นนอกจากจะได้รับบทบาทหน้าที่ในการดูแลลูกหลานในชุมชนหมู่บ้านแล้ว ผู้อาวุโสยังมีความรู้สึกถึงการครอบครองพื้นที่ต่างๆ ในหมู่บ้านอีกด้วยเนื่องมาจากผู้อาวุโสได้มีความผูกพันกับพื้นที่ต่างๆ ของชุมชนหมู่บ้านมาอย่างยาวนานเนื่องมาจากการสืบ

ทอดหลายรุ่นคนทำให้ผู้อาวุโสเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่และเกิดความรู้สึกครอบครองพื้นที่ และลูกหลานเมื่อเติบโตขึ้นมาก็มีการรับรู้ตั้งแต่เด็กว่าผู้อาวุโสกว่านั้นครอบครองพื้นที่ต่างๆ ใน หมู่บ้าน ซึ่งการครอบครองพื้นที่ในหมู่บ้านนี้ไม่ได้ผูกติดอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เปลี่ยนแปลง ได้ตามความอาวุโสที่เพิ่มขึ้นของผู้คนในหมู่บ้าน อาทิเช่น น้ำดัน ได้เข้าไปครอบครองช่วงต้นไม้ เพื่อใช้เป็นที่นั่งพักผ่อน, ทำงาน และ พบปะกับเด็กวัยรุ่นในละแวกบ้าน โดยการเข้าไปครอบครอง ช่วงต้นไม้ของน้ำดันนั้น เกิดจากการที่ไม่มีผู้อาวุโสคนอื่นๆ ในเครือญาติใช้ช่วงเวลานี้เป็นช่วง กิจกรรมหลักในชีวิตประจำวัน แต่การครอบครองช่วงต้นไม้ของน้ำดันนี้ยังแสดงให้เห็นลักษณะ ของการเกรงใจและนอบน้อมต่อผู้อาวุโส โดยน้ำดันได้เลือกเข้าไปครอบครองช่วง โดยการสร้าง พื้นที่นั่งเล่นไว้บนต้นไม้ ซึ่งในการจะใช้พื้นที่นั้นต้องทำการปีนขึ้นไปข้างบน ผู้ที่อาวุโสไม่สามารถ ใช้เป็นที่กิจกรรมได้อยู่แล้ว และปล่อยให้พื้นที่ใต้ต้นไม้เป็นพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมอื่นๆ ได้ การครอบครองพื้นที่ในลักษณะนี้ของน้ำดันซึ่งเป็นเด็กในสังคมอาวุโสเหมือนกับเป็นการแสดง ให้เห็นว่าเป็นการเข้าไปครอบครองอย่างเกรงใจและเคารพต่อระบบความอาวุโส

การรวมตัวของเด็กวัยรุ่นในถนนและสะพาน นั้นเป็นหลักฐานอีกหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า ช่วงเวลานั้นถูกดูแลโดยผู้อาวุโส โดยเด็กวัยรุ่นในหมู่บ้านนั้นมักจะใช้พื้นที่ซึ่งปราศจากการดูแล ของผู้ใหญ่ อาทิเช่น ถนน และ สะพานเป็นที่รวมตัวกันในการทำกิจกรรมที่เป็นไปในทางลบที่ ผู้ใหญ่ไม่ชอบใจ อาทิเช่น การกินเหล้า, สูบบุหรี่ และ จับกลุ่มพูดคุยเสียงดัง เป็นต้น ซึ่งการรวมตัว ของเด็กวัยรุ่นในชุมชนหมู่บ้านเพื่อทำกิจกรรมในทางลบในสายตาผู้ใหญ่ในพื้นที่ปราศจากการดูแล นี้แสดงให้เห็นว่า เด็กๆ นั้นรู้สึกได้ว่า ในช่วงเวลานั้นล้วนมีการดูแลอยู่ ทำให้ไม่สามารถทำ กิจกรรมในทางลบได้ จึงต้องออกไปใช้พื้นที่ที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งปราศจากการดูแลของผู้อาวุโส อีก เหตุการณ์หนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้คนในช่วงเวลานั้นรู้สึกว่ามีการดูแลคือการที่ น้ำดันได้ใช้พื้นที่ ซอกข้างบ้านของเขาซึ่งมีรั้วสูงและมีแผงบัง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ปิดล้อมก่อให้เกิดความเป็นส่วนตัวในการ ทำกิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าเป็นกิจกรรมในทางลบ เช่น การสูบบุหรี่

จากเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้อาวุโสนั้นได้เข้าไปทำการครอบครองช่วง ession จากความรู้สึกผูกพันทำให้ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านนั้นต่างรู้สึกว่าการเวลานั้นเป็นพื้นที่ซึ่งถูก ดูแลโดยผู้อาวุโสซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการควบคุมให้ลูกหลานในชุมชนหมู่บ้านให้ประพฤติปฏิบัติ ตามจารีตประเพณีที่ผู้อาวุโสเห็นว่าสมควร

แต่การครอบครองในชุมชนหมู่บ้านนี้ไม่ได้มีการครอบครองเพียงลักษณะเดียว จาก การศึกษาช่วงessionในชุมชนบ้านเด่นในนั้น พบว่าผู้คนในชุมชนหมู่บ้านนั้นมีการครอบครองพื้นที่ ในสามลักษณะได้แก่

การครอบครองพื้นที่โดยสิทธิ์ทางกฎหมาย (Ownership) หมายถึง การที่เจ้าของพื้นที่นั้นครอบครองพื้นที่อย่างผูกขาดแต่เพียงผู้เดียวและมีสิทธิ์ตามกฎหมายเด็ดขาดในการกำหนดว่าในพื้นที่นั้นสามารถทำกิจกรรมใดๆ ได้บ้าง, คนกลุ่มใดที่สามารถเข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่ได้ และลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งการครอบครองพื้นที่ถาวรนี้จะเกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนตัว อาทิเช่นในเรือนของครอบครัวต่างๆ และ ส่วนต่อเติมของเรือนต่างๆ เป็นต้น

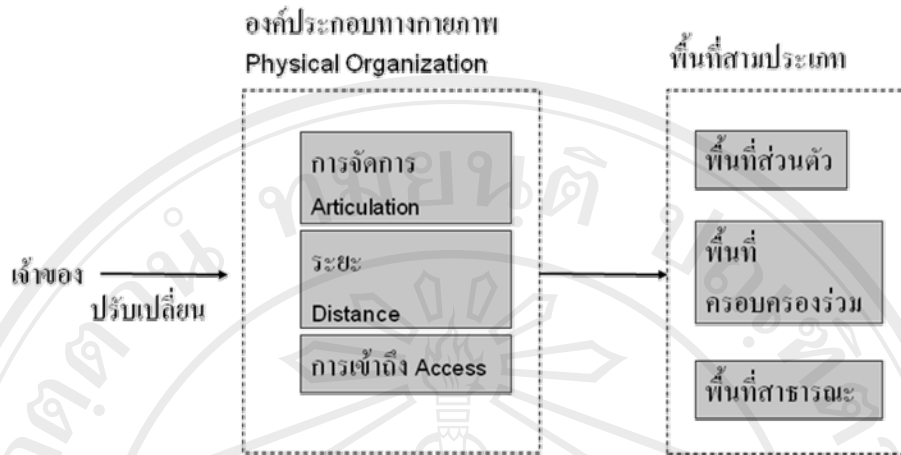
การรู้สึกครอบครองพื้นที่ (Belonging) หมายถึง การที่ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านมีความรู้สึกว่าเขาซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกของเครือญาติรู้สึกว่าเขาได้ครอบครองเป็นเจ้าของพื้นที่เนื่องจากความผูกพันอันยาวนานผ่านคนหลายรุ่น จนเป็นที่เข้าใจตรงกันในชุมชนหมู่บ้านว่าสมาชิกของชุมชน อาทิเช่น เพื่อนบ้านและเครือญาติต่างๆ สามารถเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่นั้นๆ ได้โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามจารีตประเพณีและเป็นที่ยอมรับของผู้อาวุโสที่ทำกิจกรรมร่วมอยู่ด้วย โดยการครอบครองพื้นที่ที่ร่วมกันเกิดขึ้นในพื้นที่ครอบครองร่วม อาทิ เช่น ช่วงเดือน ที่เปิดให้บุคคลอื่นๆ ได้รับอนุญาต เช่น เครือญาติ, เพื่อนบ้าน เป็นต้น สะพานหน้าบ้านก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งซึ่งผู้คนมีความรู้สึกครอบครอง

การใช้แต่ไม่ครอบครองพื้นที่ (Occupied) คือการที่ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านเข้าไปใช้พื้นที่แต่ไม่รู้สึกและรับรู้ว่าเขาได้ครอบครองพื้นที่นั้น การไม่ครอบครองพื้นที่นี้เกิดขึ้นในถนนซึ่งเป็นพื้นที่ซึ่งผู้คนใช้ความเร็วในการสัญจรไปมาและมองว่าเป็นทางเพื่อเดินทางไปอื่นไม่ได้มองว่าเป็นพื้นที่ซึ่งพวกเขาจะเข้าไปทำกิจกรรมอื่นๆ ได้

4.2.2 การจัดการทางกายภาพ

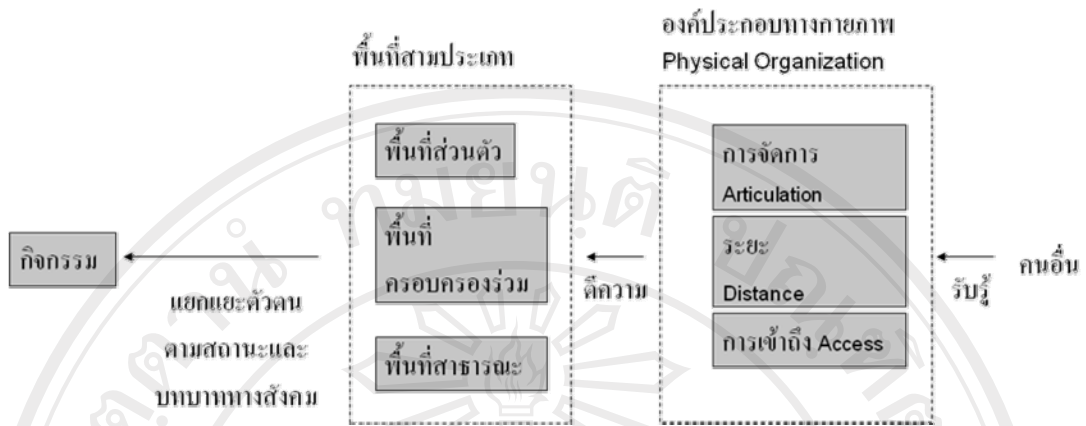
ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านเข้าไปทำกิจกรรมในช่วงเย็นจนเกิดความผูกพันและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ พวกเขาจะเข้าไปทำการปรับเปลี่ยนทางกายภาพของพื้นที่ในสามประเด็นได้แก่ การจัดการกายภาพ ระยะ และ การเข้าถึง เพื่อสื่อความหมายว่าพื้นที่ซึ่งถูกเขาครอบครองอยู่นั้นเป็นพื้นที่ใดซึ่งประกอบไปด้วย 1) พื้นที่ส่วนตัว 2) พื้นที่ครอบครองร่วม และ 3) พื้นที่สาธารณะ (ภาพ

4.20)

ภาพ 4.20 การจัดการทางกายภาพเพื่อกำหนดให้เกิดพื้นที่สามประเภท

ในขณะที่เมื่อคนอื่นๆ เข้ามาในพื้นที่พวกเขาจะทำการตีความองค์กรประกอบทางกายภาพ เจ้าของพื้นที่ได้ทำการจัดการไว้ในลักษณะของกระบวนการย้อนกลับ โดยมีกระบวนการเริ่มจากการมองเห็นและเกิดการรับรู้ (Perception) องค์กรประกอบทางกายภาพของพื้นที่นั้นๆ หลังจากนั้นจึงเกิดการตีความ (Interpretation) ว่า พื้นที่นั้นมีการจัดการกายภาพ (Articulation) แบบใด, ระยะจากพื้นที่กิจกรรมถึงสิ่งอ้างอิงความเป็นเจ้าของพื้นที่มีลักษณะใกล้ - ไกลขนาดไหน (Distance) และการเข้าถึงพื้นที่ (Access) นั้นมีระดับของการควบคุมขนาดไหน เมื่อพวกเขาได้ทำการตีความองค์กรประกอบทางกายภาพในสามประเด็นนี้ จะทำให้เข้าใจว่าพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่ประเภทใด ในพื้นที่สามประเภทได้แก่ พื้นที่ส่วนตัว, พื้นที่ครอบครองร่วม หรือ พื้นที่สาธารณะ จากนั้นผู้คนจะนำประสบการณ์ที่ส่วนหนึ่งถูกสร้างมาจากองค์ประกอบทางสังคม (Social Organization) มาทำการแยกแยะว่าตัวตนของเขาในสังคมนั้นมี สถานะทางสังคม (Social Status) เป็นอย่างไร และ ตีความว่าเขาสามารถเข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่ประเภทนั้นได้หรือไม่ และหากเขาสามารถเข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่นั้นได้แล้ว เขาจะทำการเปรียบเทียบสถานะทางสังคมของตัวเขากับผู้อาวุโสที่ทำกิจกรรมในพื้นที่นั้นๆอยู่ เพื่อที่เขาจะรู้ว่าเขาสามารถแสดงบทบาททางสังคมในการทำกิจกรรมใดๆ ได้บ้าง (ภาพ 4.21)

ภาพ 4.21 การตีความโดยองค์ประกอบทางกายภาพ และเปรียบเทียบตัวตน โดยองค์ประกอบทางสังคม

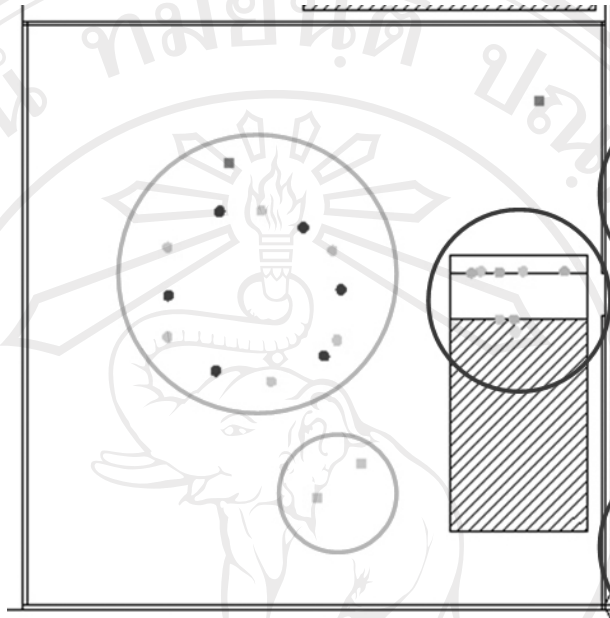
การตีความจากองค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่และการเปรียบเทียบสถานะทางสังคมของผู้เข้าไปใช้พื้นที่นี้ทำให้ผู้คนเลือกที่จะทำกิจกรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากสถานะทางสังคมของแต่ละคนนั้นจะแตกต่างกันไปตามความสนิทสนมของแต่ละครอบครัว ดังเช่นครอบครัวของน้ำตั้นนั้นมีความสนิทสนมกับกับครอบครัวอาหล้ามากกว่าครอบครัวของอาแอ๊ด สาเหตุหนึ่งมาจากครอบครัว น้ำตั้น และอาหล้า นั้นเป็นเครือญาติที่ใกล้ชิดกันมากกว่า ในขณะที่บ้านของอาแอ๊ดนั้น จะมีความสนิทสนมน้อยกว่า เนื่องจากเป็นเครือญาติคนละนามสกุลกัน โดยครอบครัวน้ำตั้นและอาหล้าจะใช้นามสกุลตรีประลา ในขณะที่ครอบครัวน้ำแอ๊ดใช้นามสกุลมณีกาญจน์ ทำให้น้ำตั้นเลือกที่จะไม่ผ่านเข้าไปในพื้นที่ส่วนตัวของครอบครัวอื่น

การที่เจ้าของพื้นที่ได้เข้าไปจัดการองค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่เพื่อใช้เป็นตัวสื่อความหมายว่าเป็นพื้นที่นั้นๆประเภทใด และการที่คนอื่นได้ใช้องค์ประกอบทางกายภาพถูกจัดไว้แล้วโดยเจ้าของพื้นที่เพื่อตีความว่าพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่ประเภทไหน และตัวตนของเขานั้นจากการเปรียบเทียบสถานะทางสังคมของเขากับเจ้าของพื้นที่นั้นมีความสามารถในการเข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่นั้นได้หรือไม่ โดยในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการเสนอรายละเอียดของการจัดองค์ประกอบทางกายภาพในสามประเด็น ได้แก่

การจัดการพื้นที่ (Articulation)

คือการที่เจ้าของพื้นที่เข้าไปทำการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพพื้นที่ช่วงเฮือน ตามความต้องการของเจ้าของพื้นที่ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นสามระดับ ไล่เรียงจากการจัดการพื้นที่ที่มี

ความเข้มข้นสูงคือ การจัดพื้นที่อย่างถาวร, การจัดพื้นที่ชั่วคราว ไปถึงการจัดการพื้นที่ระดับต่ำสุด คือ การไม่จัดการพื้นที่ โดยในหนึ่งช่วงเดือนจะพบการจัดการพื้นที่ที่หลากหลายระดับ ผสมปนเปกันไป (ภาพ 4.22) โดยการจัดการพื้นที่แต่ละระดับมีรายละเอียดดังนี้

ภาพ 4.22 การจัดการพื้นที่หลายระดับ ในหนึ่งช่วงเดือน โดยความเข้มที่แตกต่างกันหมายถึงการจัดการพื้นที่ซึ่งแตกต่างกัน

การจัดการพื้นที่อย่างถาวร คือการเปลี่ยนแปลงกายภาพของพื้นที่ไปอย่างถาวร จะทำการเปลี่ยนแปลงพื้นที่บริเวณนั้นให้กลับคืนสภาพเดิมทำได้ยาก การจัดการอย่างถาวรนี้ส่วนใหญ่แล้วเป็นการสร้างสิ่งปลูกสร้างเข้าไปทับพื้นที่ โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของบ้านที่ถูกต่อเติมขึ้นมาหรือมีอยู่แล้ว หรือ เป็นพื้นที่สร้างขึ้นมาใหม่ เจ้าของสามารถกำหนดตำแหน่งของการวางสภาพแวดล้อมต่างๆ, มีขอบเขตของพื้นที่อย่างชัดเจน และ มีการสร้างสิ่งปกคลุมถาวรเพื่อป้องกันบังแดดฝนให้สามารถใช้งานได้ตลอด ซึ่งพื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่ ห้องเอนกประสงค์, ศาลา เป็นต้น (ภาพ 4.23)

ภาพ 4.23 แสดงการจัดการพื้นที่อย่างถาวร โดยการสร้างสิ่งปลูกสร้างเข้าไปทับ ทำให้ตำแหน่งและขอบเขตของกายภาพชัดเจน

การจัดการพื้นที่แบบชั่วคราว คือการเปลี่ยนแปลงกายภาพของพื้นที่อย่างไม่ถาวร โดยสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้กลับคืนดั้งเดิมได้ การจัดการพื้นที่แบบชั่วคราวนี้ส่วนใหญ่แล้วเป็นการนำสิ่งของต่างๆ ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เช่น กระจาดต้นไม้, เก้าอี้, ชุดโต๊ะเก้าอี้ เข้าไปวางในพื้นที่ช่วงเอื้อน ซึ่งเป็นการจัดการพื้นที่บริเวณกลางช่วงเอื้อน หรือ ใต้ต้นไม้ โดยพื้นที่ลักษณะนี้ไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน มีเพียง ต้นไม้หรืออาจมีการวางเครื่องเรือนเช่นชุดเก้าอี้ ลงไปในพื้นที่ และ เครื่องเรือนเหล่านี้ก็สามารถเคลื่อนย้ายไปมาได้ ไม่ได้มีตำแหน่งที่แน่นอน (ภาพ 4.24) พื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่ พื้นที่ทำงานบ้าน, พื้นที่นั่งในช่วงเอื้อน เป็นต้น

ภาพ 4.24 แสดงการจัดการพื้นที่อย่างชั่วคราวโดยการนำสิ่งของต่างๆไปตั้งไว้ในช่วงเฮือน ทำให้ตำแหน่งและ ขอบเขตของพื้นที่ไม่ชัดเจน

ไม่มีการจัดการพื้นที่ คือการที่เจ้าของพื้นที่ไม่ได้เข้าไปเปลี่ยนแปลงกายภาพของพื้นที่ เพียงแต่จะมีการดูแลรักษาที่ทำความสะอาดพื้นที่เช่น การกวาดใบไม้ รดน้ำต้นไม้ การนำกรวดไปโรยในช่วงเฮือน แต่พื้นที่เหล่านี้ไม่มีการนำเครื่องเรือนใดๆ ไปจัดวาง ตั้งอยู่ โดยพื้นที่เหล่านี้ได้แก่ พื้นที่ถนน เป็นต้น

ภาพ 4.25 แสดงการไม่จัดพื้นที่มีเพียงแต่การดูแลรักษา และ ปรับสภาพเพียงเล็กน้อย

หากพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างช่วงเขื่อน และ ถนน แล้วจะพบว่า ในกลุ่มช่วงเขื่อนจะมีการจัดการทั้งสามระดับผสมปนเปกัน ในขณะที่ถนนนั้นไม่มีการจัดการพื้นที่ผู้คนเพียงดูแลรักษา และทำความสะอาดอาทิเช่น การกวาดถนน และ รดน้ำต้นไม้ที่อยู่หน้าบ้านเท่านั้น เนื่องจากผู้คนในชุมชนหมู่บ้านไม่รู้สึกว่าถนนนั้นเป็นของตนเอง ตนเองไม่ได้ครอบครองถนน แต่ถนนเป็นของสาธารณะ ถนนจึงไม่อยู่ในวิสัยที่จะเข้าไปจัดการได้อีกทั้งพื้นที่ริมถนนก็ไม่ได้มีลักษณะทางกายภาพใดๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของอาทิเช่น ที่นั่ง เป็นต้น

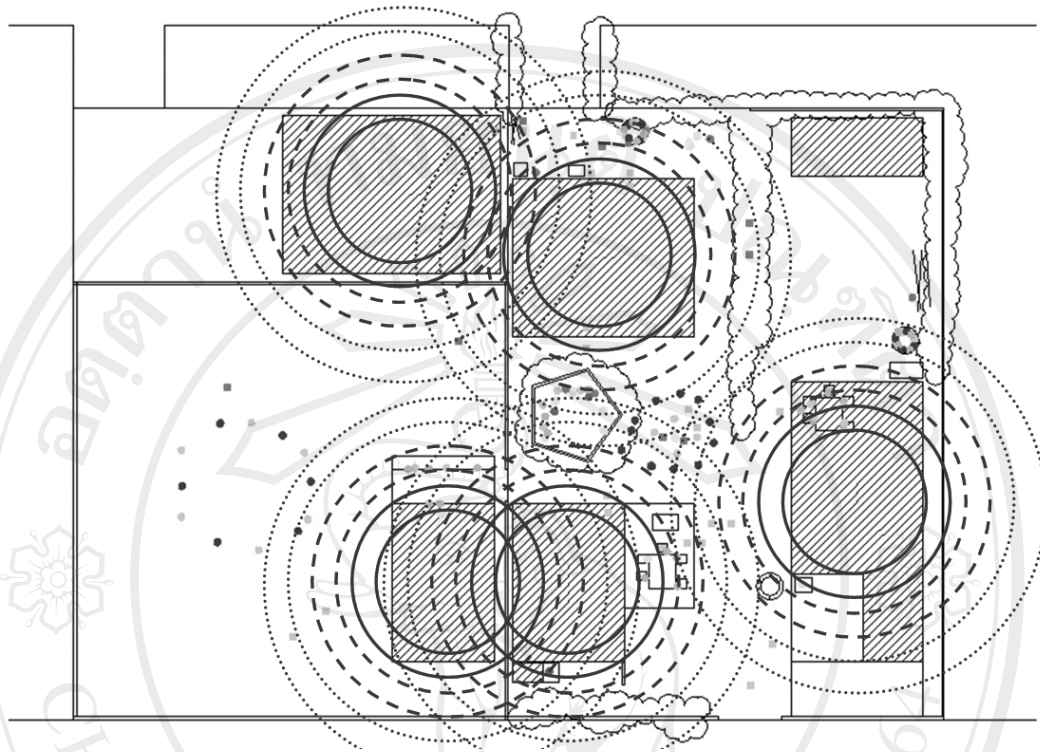
ภาพ 4.26 แสดงการจัดการพื้นที่แบบชั่วคราวบนที่พื้นที่สะพาน

แต่ในขณะที่ทำการศึกษาผู้เขียนพบพื้นที่กิจกรรมที่น่าสนใจอย่างหนึ่งในชุมชนบ้านเด่นในนั้นคือ สะพานหน้าบ้าน ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐเช่นเดียวกัน แต่ผู้คนมีการเข้าไปจัดการพื้นที่ในลักษณะของการจัดการพื้นที่ชั่วคราว เช่น การนำกระถางต้นไม้ไปวางที่สะพาน หรือการไปติดข้อความแสดงความเจ้าเป็นเจ้าของต้นไม้ แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ของรัฐ สามารถสร้างความผูกพันกับผู้คนได้ ผู้คนสามารถรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของได้หากมีการคำนึงถึงลักษณะทางกายภาพเปิดโอกาสให้ผู้คนเข้ามาทำการครอบครองพื้นที่ร่วม และสามารถจัดการพื้นที่ได้ในลักษณะการจัดการพื้นที่ชั่วคราว ดังเช่นพื้นที่สะพานหน้าบ้านที่เด็ก ๆ มักจะมานั่งเล่น ทานขนมกันเป็นประจำ (ภาพ 4.27) ซึ่งทำให้ผู้คนหันมาทำกิจกรรมในบริเวณสะพานและทำให้พื้นที่บริเวณนั้นก่อให้เกิดพื้นที่ดูแลเช่นช่วงเฮือนขึ้น

ภาพ 4.27 เกิดกิจกรรมขึ้นที่สะพานหน้าบ้าน

ระยะจากพื้นที่กิจกรรมถึงสิ่งอ้างอิงความเป็นเจ้าของพื้นที่

ภาพ 4.28 อำนาจในการครอบครองและควบคุมพื้นที่จะค่อยๆลดลง
เมื่อห่างจากจุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของพื้นที่

หากพิจารณาการอำนาจในการควบคุมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างของกลุ่มเพื่อนหนึ่งๆ ในครอบครัวญาติจะพบว่า พื้นที่ในเฮือนของแต่ละครอบครัวนั้นจะมีการควบคุมสูงที่สุดคนนั้น หมายถึงเจ้าของพื้นที่ที่มีสิทธิ์ขาดในการควบคุมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเฮือน โดยอำนาจการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะค่อยๆลดลงตามพื้นที่ซึ่งเป็นสาธารณะมากขึ้น ดังเช่น เเหลียง พื้นที่กึ่งนอก ภายนอก และเมื่อออกมาที่ช่วงเฮือน การครอบครองและควบคุมจะค่อยๆลดลงอีก จนหมดอำนาจในการครอบครองบนพื้นที่ถนนในที่สุด ซึ่งความเข้มข้นในการควบคุมจะค่อยๆลดหลั่นลงมาจากพื้นที่ส่วนตัวอาทิเช่น ตัวบ้าน ไปสู่พื้นที่ครอบครองร่วมอาทิเช่น ช่วงเฮือน และหมดการควบคุมไปในพื้นที่สาธารณะอาทิเช่น ถนน ตามลำดับ ซึ่งอำนาจในการควบคุมกิจกรรมต่างๆของผู้คนนั้น จะยิ่งหมดไปรวดเร็วมากขึ้นหากโดนสิ่งกีดขวางต่างๆ มาปิดกั้น เกิดการแบ่งแยกพื้นที่ออกจากกัน อาทิเช่น กรณีของรั้วที่บั่นทอนระหว่างพื้นที่บ้าน และพื้นที่ถนน ออกจากกัน ทำให้อำนาจในการควบคุมของเจ้าของบ้านหมดไปทันที (ภาพ 4.29)

ภาพ 4.29 อำนาจในการครอบครองและควบคุมพื้นที่จะหายไปทันที
เมื่อมีสิ่งกีดขวางเช่นผนังมาแบ่งพื้นที่ออกจากกัน

ซึ่งสาเหตุของการหมดอำนาจในการดูแลกิจกรรมต่างๆในพื้นที่นี้เกิดจากการที่จะดูแลกิจกรรมใดๆในพื้นที่นั้นสัมพันธ์กับการมองเห็นนั่นคือผู้อาวุโสที่อยู่ในช่วงเอือนหรือในเอือนสามารถมองเห็นลูกหลานทำกิจกรรมต่างๆ และ คอยดูแลให้กิจกรรมที่ลูกหลานทำในชุมชนหมู่บ้านนั้นเป็นไปตามจารีตประเพณี แต่การเกิดการปิดกั้นสายตาของรั้วนั้นทำให้ ถนนซึ่งถูกกั้นแบ่งด้วยรั้วทึบเป็นกลายเป็นพื้นที่ซึ่งไม่ถูกเห็นและไม่ถูกดูแล ซึ่งการควบคุมกิจกรรมผ่านการมองเห็นลูกหลานของผู้อาวุโสนี้เอง ที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดกิจกรรมในตำแหน่งที่แตกต่างกัน เนื่องมาจากกิจกรรมประเภทต่างๆ มีคุณค่าแตกต่างกันในสายตาของเจ้าของผู้อาวุโสจึงทำให้กิจกรรมบางอย่างจึงจำเป็นต้องทำในพื้นที่ ห่างไกลการควบคุมของเจ้าของพื้นที่ต่างๆ เช่นการจับกลุ่มพูดคุยเสียงดังของเด็กวัยรุ่นบริเวณสะพาน, การสูบบุหรี่ที่ได้สะพานใหญ่ (ภาพ 62) หรือ การสังสรรค์เฮฮาบนบ้านต้นไม้ที่ผู้อาวุโสไม่สามารถขึ้นไปได้ ซึ่งในบางครั้ง การทำกิจกรรมเชิงลบในสายตาผู้ใหญ่นี้ ไม่จำเป็นต้องไปทำในพื้นที่ไกลๆ สายตาผู้ใหญ่ แต่ทำในพื้นที่ปิดไม่ถูกเห็นก็สามารถทำได้ (ภาพ 4.30)

ภาพ 4.30 แสดงพื้นที่ห่างไกลการเห็นของผู้ใหญ่

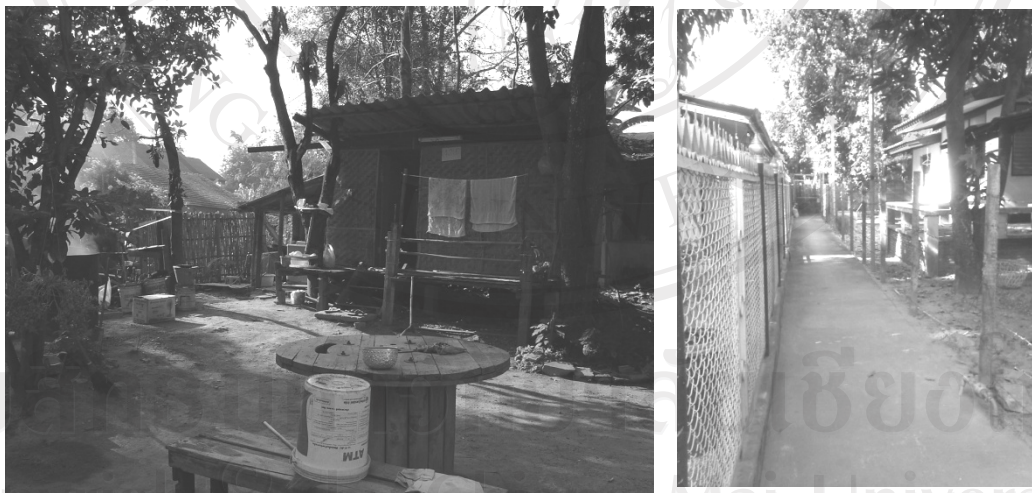
ภาพ 4.31 แสดงพื้นที่ปิด

ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมบางประเภทที่ได้นับการยอมรับจากผู้อาวุโสเช่น การทำกิจกรรมทางศาสนานั้นทำกิจกรรมเชิงบวกในตำแหน่งใดก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะถูกจัดไว้กลางวงเวียนของแต่ละกลุ่มเพื่อน หรือช่วงที่ใหญ่ที่สุดของเครือข่าย โดยระยะจากพื้นที่กิจกรรมถึงสิ่งอ้างอิงความเป็นเจ้าของพื้นที่ที่สามารถแบ่งได้เป็นสามระดับ ได้แก่

ภาพ 4.32 แสดงพื้นที่ใกล้จุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของมาก

ใกล้จุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของมาก คือการที่พื้นที่กิจกรรมอยู่ใกล้กับจุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของ อย่างชัดเจน พื้นที่ลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ส่วนยื่นออกมาตัวบ้าน หรือ พื้นที่ข้างๆ บ้าน ซึ่งหากพื้นที่นั้น สามารถถูกมองเห็นจากในบ้านออกมา หรือ มองทะลุเข้าไปในบ้านได้ ก็จะมี ความใกล้ชิดกับพื้นที่มากขึ้น ไปอีก (ภาพ 4.32)

ภาพ 4.33 แสดงพื้นที่ใกล้จุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของปานกลาง

ใกล้จุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของปานกลาง คือการที่พื้นที่กิจกรรมอยู่ใกล้กับจุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของแต่ไม่ถึงกับขนาดชัดเจน นั่นคือยังมีระยะชั้นกลางระหว่าง พื้นที่กิจกรรม และ จุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของ พื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่กลางช่วงเฮือน หรือ ถนนที่ถูกล้อมด้วยรั้วเปิดซึ่งมีตัวบ้าน

สร้างติดกับถนน ซึ่งการมองเห็นยังเป็นปัจจัยในการสร้างความรู้สึกลี้ภัยกับพื้นที่ได้ (ภาพ 4.33)

ภาพ 4.34 แสดงพื้นที่ไกลจุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของ

ไกลจุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของ คือการที่พื้นที่กิจกรรมอยู่ไกลกับจุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของนั้นคือ จุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของไม่มีผลต่อการพื้นที่กิจกรรม ทำให้พื้นที่กิจกรรมกลายเป็นจุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของแห่งใหม่ ไม่มีเจ้าของพื้นที่จากจุดอ้างอิงเดิมอีกต่อไป พื้นที่ลักษณะนี้เป็นพื้นที่ถนนที่มีผนังปิดทึบทั้งสองข้าง ขอบของช่วงเขื่อนที่ไม่มีใครเห็น ตรงกลางช่วงเขื่อน หรือสะพานที่ห่างไกลจากบ้านผู้คน แต่การถูกมองเห็นจากผู้คนยังเป็นปัจจัยในการสร้างความรู้สึกลี้ภัยได้ ยิ่งพื้นที่ไกลจากสายตาคนเท่าใด ก็ยิ่งห่างไกลจุดอ้างอิงความเป็นเจ้าของมากขึ้นเท่านั้น (ภาพ 4.34)

จากกรณีข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อำนวยในการควบคุมกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นจะสัมพันธ์กับระยะห่างจากจุดอ้างอิงของเจ้าของพื้นที่ โดยยิ่งพื้นที่ในการทำกิจกรรมยิ่งห่างจากจุดที่มีการควบคุมมากขึ้นเท่าใด ก็จะมีโอกาสในการเกิดกิจกรรมในทางลบของสายตาผู้ใหญ่มากขึ้นเท่านั้น เนื่องมาจากพื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ไม่ถูกดูแลซึ่งเป็นพื้นที่ซึ่งน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เนื่องมาจากพื้นที่เหล่านี้สามารถพัฒนาไปเป็นพื้นที่มั่วสุมของวัยรุ่น หรือก่อให้เกิดการทำกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อชีวิต

การเข้าถึง (Access)

การเข้าถึง หมายถึงการที่เจ้าของพื้นที่ ทำการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ และ ทางเข้าที่ผู้คน จะใช้ในการผ่านเข้ามาในพื้นที่ โดยการกำหนดการเข้าถึงของเจ้าของพื้นที่นี้เกิดขึ้นเพื่อใช้ในการ แยกแยะสถานะทางสังคมของผู้คนที่จะเข้าไปในพื้นที่ โดยสามารถแบ่งออกเป็นสามระดับได้แก่ พื้นที่ ปิด, พื้นที่กึ่งเปิด และ พื้นที่เปิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพ 4.35 แสดงพื้นที่ปิด

พื้นที่ปิด หมายถึงพื้นที่ซึ่งมีการควบคุมการเข้าถึงอย่างเคร่งครัด โดยมีระบอบเขตอย่าง ชัดเจนเช่นการทำผนังเข้ามาขวางให้เดินทะลุผ่านเข้าไปไม่ได้ และมีการสร้างทางเข้าอย่างชัดเจนซึ่ง เอื้อให้เจ้าของสามารถทำการควบคุมการเข้าออกได้ เช่น ประตูซึ่งทำให้เจ้าของสามารถคัดกรองผู้ที่ จะเข้ามาในพื้นที่ได้ ซึ่งตัวอย่างของพื้นที่ลักษณะนี้อาจเป็น พื้นที่ต่อเติมขยายออกมาจากส่วนหนึ่ง ของบ้าน ซึ่งต้องการให้ผู้คนในครอบครัวเป็นผู้ใช้หลัก หากคนนอกจะเข้าไปจะต้องเข้าตรงทางเข้า และต้องทำการขออนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ โดยยังมีการปิดล้อมที่แน่นหนาเท่าใดก็ยังคงมีความเป็น

พื้นที่ปิดมากขึ้นเท่านั้น เช่นการที่พื้นที่มีผนังทั้งสี่ด้านเป็นผนังทึบ มีลักษณะเป็นที่ปิดมากกว่าผนังที่เป็นช่องเปิด (ภาพ 4.35)

ภาพ 4.36 แสดงพื้นที่กึ่งเปิดโดยการสร้างขอบเขตของพื้นที่แต่ไม่เคร่งครัดนัก

พื้นที่กึ่งเปิด หมายถึงพื้นที่ ที่มีการควบคุมการเข้าถึงรองลงมาจากพื้นที่ปิด โดยยังมีการระบุขอบเขตของพื้นที่ แต่ไม่ชัดเจนเท่าพื้นที่ปิด ตัวขอบของพื้นที่บางส่วนยังสามารถเดินทะลุเข้าไปได้ แต่มีการสร้างความแตกต่างของพื้นที่โดยรอบเพื่อระบุขอบเขตของพื้นที่ เช่น การยกพื้นเล็กน้อยให้มีระดับที่แตกต่างกัน, การเปลี่ยนผิววัสดุพื้นให้แตกต่างจากพื้นที่โดยรอบ, การทำหลังคาคลุมพื้นที่ เพื่อสร้างร่มเงา พื้นที่เหล่านี้จะไม่มีเส้นทางเข้าอย่างชัดเจน สามารถเข้าไปในพื้นที่จากหลายทาง โดยพื้นที่ลักษณะนี้เช่น พื้นที่เฉลียงหน้าบ้าน ชุดเก้าอี้ที่ยังมีการกั้นขอบเขตบางส่วนในการเข้าไปใช้ และ กลุ่มช่วงเฮือนที่ถูกปิดล้อมด้วยรั้ว ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับคนในครอบครัว และ เครือญาติ รวมไปถึง เพื่อนบ้านใกล้เคียงที่มีความใกล้ชิด ซึ่งถ้าหากเป็นบุคคลนอกเหนือไปจากนี้ การเข้าไปในพื้นที่นั้นจำเป็นต้องการทำกรขออนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ (ภาพ 4.36)

ภาพ 4.37 แสดงพื้นที่เปิด

พื้นที่เปิด หมายถึง พื้นที่ซึ่งไม่มีการควบคุมการเข้าถึง ทุกคนสามารถเข้าไปในพื้นที่ได้ ซึ่งพื้นที่ในลักษณะนี้เช่น ถนน เป็นต้น (ภาพ 4.37)

จากระดับของการเข้าถึงพื้นที่สามแบบแสดงให้เห็นว่า การเข้าถึงนั้นสัมพันธ์กับความเป็นส่วนตัวของพื้นที่ โดยยิ่งพื้นที่ที่มีการควบคุมการเข้าถึงสูงเท่าใดความเป็นส่วนตัวในพื้นที่ก็จะสูงไปด้วย นั่นหมายถึงยังมีการควบคุมการเข้าสูงเท่าไร ก็ยังจะมีการคัดกรองผู้คนในการเข้าที่ละเอียดมากขึ้นเท่านั้น

จากการนำเสนอข้อมูลในส่วนกลไกการครอบครองพื้นที่ในชุมชนหมู่บ้าน แสดงให้เห็นความผูกพันในชุมชนหมู่บ้านนั้นมีระบบอาวุโสเป็นกลไกทางสังคมในการครอบครองพื้นที่ในชุมชนหมู่บ้านโดยที่เจ้าของพื้นที่นั้นใช้การจัดการองค์ประกอบทางกายภาพ สามส่วนได้แก่ การเข้าถึงระยะห่างจากจุดอ้างอิงความป็นเจ้าของ และการจัดการพื้นที่ ในการจำแนกประเภทของพื้นที่ออกจากกัน

4.3 พื้นที่สามประเภทในชุมชนบ้านเด่นใน

ระดับของพื้นที่	กลไก		องค์ทางกายภาพ			องค์ทางสังคม	
	ระดับของการครอบครอง	ระดับของการควบคุม	ระดับการจัดการพื้นที่	ระยะจากพื้นที่กิจกรรมถึงสิ่งอ้างอิงความเป็นเจ้าของพื้นที่	การเข้าถึง	สถานะและบทบาททางสังคม	ความเป็นส่วนตัว
พื้นที่ส่วนตัว	การครอบครองพื้นที่ตามกฎหมาย	การควบคุมสูง	จัดการพื้นที่อย่างถาวร	ใกล้	พื้นที่ปิด	ครอบครองหรือคนใกล้ชิด	สูง
พื้นที่ครอบครองร่วม	ความรู้สึกครอบครองพื้นที่	การควบคุมปานกลาง	จัดพื้นที่อย่างชั่วคราว	ปานกลาง	พื้นที่กึ่งเปิด	ครอบครองเครือญาติและเพื่อนบ้าน	ปานกลาง
พื้นที่สาธารณะ	ไร้อการครอบครอง	การไม่ควบคุม	การไม่จัดพื้นที่	ไกล	พื้นที่เปิด	ทุกคน	ต่ำ

ตารางที่ 2 ตารางแสดงพื้นที่สามประเภท

หลังจากเจ้าของพื้นที่ได้ทำการจัดการองค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่ในสามองค์ประกอบแล้วลักษณะขององค์ประกอบทางกายภาพนี้จะกลายมาเป็นตัวสื่อความหมายในการสร้างพื้นที่สามประเภทได้แก่ พื้นที่ส่วนตัว, พื้นที่ครอบครองร่วม และ พื้นที่สาธารณะ ซึ่งพื้นที่ต่างๆเหล่านี้มีระดับที่แตกต่างกันในปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้ได้แก่ 1) ระดับของการครอบครองพื้นที่, 2) ระดับของการควบคุมกิจกรรมที่เกิดขึ้น, 3) องค์ประกอบทางกายภาพ ซึ่งประกอบไปด้วย 3.1) ระดับของการจัดการพื้นที่, 3.2) ระยะจากพื้นที่กิจกรรมถึงสิ่งอ้างอิงความเป็นเจ้าของพื้นที่ และ 3.3) ระดับของการเข้าถึง และ 4) องค์ประกอบทางสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย 4.1) ระดับของสถานะและบทบาททางสังคมของผู้ทำกิจกรรม และ ระดับความเป็นส่วนตัว โดยพื้นที่ส่วนตัวนั้นจะมีระดับที่เข้มข้นที่สุด และ พื้นที่ครอบครองร่วม ซึ่งมีระดับความเข้มข้นรองลงมา และพื้นที่สาธารณะนั้นจะมีความเข้มข้นน้อยที่สุด โดยมีรายละเอียดของแต่ละพื้นที่ดังต่อไปนี้

ภาพ 4.38 พื้นที่ส่วนตัว

4.3.1 พื้นที่ส่วนตัว

หมายถึง พื้นที่ซึ่งถูกรอบครองตามกฎหมายจากเจ้าของพื้นที่ เพื่อเป็นพื้นที่ในการรวมตัว เฉพาะสมาชิกในครอบครัว และ เครื่องมือใกล้ชิดในบางโอกาส ซึ่งในพื้นที่จะมีการควบคุมสูงทำให้บุคคลอื่นๆ ไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่ได้อย่างทันทีแต่ต้องทำการขออนุญาตเจ้าของพื้นที่เสียก่อน โดยเป็นพื้นที่ส่วนตัวนี้เป็นพื้นที่เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การทำอาหาร, รับประทานอาหาร, พุดคุยกันในครอบครัว และ ในบางครอบครัว ยังมีการใช้พื้นที่ส่วนตัวนี้ในการทำงานบ้าน เช่น เตรียมอาหาร, ซักผ้า และ ล้างจานอีกด้วย โดยมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ดังนี้

- มีการจัดการพื้นที่อย่างถาวร คือ มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างเข้าไปในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นส่วนต่อเติมส่วนใดส่วนหนึ่งของบ้าน ซึ่งในพื้นที่นี้จะมีการกำหนดตำแหน่งของกายภาพต่างๆ อย่างถาวร เช่น ตำแหน่งของเครื่องเรือนในพื้นที่ เนื่องจากสิ่งปลูกสร้างที่ทำการสร้างเข้า

ไปในพื้นที่นั้น ได้ทำร่มเงาไว้บังแดดฝน ทำให้ไม่จำเป็นต้องย้าย เครื่องเรือนหรือ ภายภาพอื่นๆ หลบหลีกเลี่ยงสภาพอากาศ

- มีระยะจากพื้นที่กิจกรรมถึงสิ่งอ้างอิงความเป็นเจ้าของพื้นที่ในระยะใกล้ โดยพื้นที่อาจเป็นส่วนต่อเติมของบ้าน หรือ เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของบ้าน ทำให้ผู้คนเข้าใจได้ทันทีว่าพื้นที่นี้มีใครเป็นเจ้าของ

- เป็นพื้นที่ปิดในการเข้าถึง มีการสร้างขอบของพื้นที่อย่างชัดเจนด้วยการยกพื้นขึ้น, ก่อผนังซึ่งมีทั้งที่เป็นผนังเตี้ย และ ผนังสูง หรือ เป็นผนังทึบ และ ผนังเปิด โดยมีการกำหนดทางเข้าไปในพื้นที่อย่างชัดเจนในรูปแบบของบันได หรือ ประตู โดยการจะเข้าไปในพื้นที่แต่ละครั้งนั้น จำเป็นต้องขออนุญาตเจ้าของพื้นที่ก่อนเสมอ

การที่พื้นที่ส่วนตัวนี้มีองค์ประกอบทางกายภาพมีการควบคุมสูง ทำให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนตัวนั้นมีลักษณะตัดขาดจากความเป็นชุมชนและเครือญาติโดยมีลักษณะดังนี้

ภาพ 4.39 แสดงผู้คนจะมีการถอยเว้นระยะออกมาจากพื้นที่ส่วนตัว เมื่อทำการทักทายเจ้าของพื้นที่

- กลุ่มคนที่ทำกิจกรรมในพื้นที่ที่มีความสนิทสนมกับเจ้าของพื้นที่เป็นอย่างมาก ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการรวมตัวกันของสมาชิกในครอบครัว แต่จะมีบ้างที่มีการรวมของเครือญาติที่ใกล้ชิดแต่เป็นเพียงครั้งคราวไม่บ่อยนัก ซึ่งโดยปกติแล้วพื้นที่ในลักษณะนี้ผู้คนจะไม่ล่วงล้ำเข้าไปในพื้นที่ที่กั้นเสียดำแต่จะได้รับการรับเชิญจากของพื้นที่ หรือ เจ้าของพื้นที่อนุญาตให้เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ได้ หากเป็นการหยุดเพื่อพักกาย ผู้คนจะมีการถอยเว้นระยะออกมาจากพื้นที่ (ภาพ 4.39) ดังเช่นที่น้ำดันเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า สมาชิกของบ้านอาแอ็ดจะมาชักชวนครอบครัวอาหล้า และ ครอบครัวน้ำดันไปทานอาหารบ้างในโอกาสพิเศษ ในที่พื้นที่ส่วนตัวของครอบครัวอาแอ็ด (ภาพ 4.40) เช่น ห้องทานข้าวชั้นล่าง หรือ ระเบียงบ้านชั้นบน

ภาพ 4.40 ระเบียงบ้านชั้นบน ซึ่งเครือญาติจะสามารถเข้าไปทำกิจกรรมได้

เมื่อได้รับเชิญจากเจ้าของพื้นที่เท่านั้น

- กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีลักษณะความเป็นส่วนตัวสูง เนื่องจากสมาชิกที่มาทำกิจกรรมในพื้นที่ส่วนตัวนี้มีขอบเขตอยู่เพียงผู้คนไม่มากกลุ่ม และ สนิทสนมกันมาก ทำให้บรรยากาศของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างเป็นกันเอง และ มีความเป็นส่วนตัวสูงโดยไม่ต้องคำนึงถึงพิธีการทางสังคม โดย

กิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น จะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การนั่งพักผ่อน, อ่านหนังสือ, ทำงาน, ทานอาหารภายในครอบครัว หรือ ในเครือญาติที่สนิทสนม, การจัดงานสังสรรค์ภายในครอบครัว หรือ ในเครือญาติที่สนิทสนม และ การนั่งพูดคุยกันของคนในครอบครัว เป็นต้น โดยในพื้นที่ส่วนตัวนี้ เนื่องจากมีการควบคุมสูงทำให้ โดยปกติคนนอกเหนือไปจากคนใกล้ชิดของเจ้าของพื้นที่ แล้วจะไม่มีบุคคลอื่น ง่ายกรายผ่านเข้าไปในพื้นที่ ทำให้ ผู้คนที่ใช้เฉพาะพื้นที่เป็นส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่มักจะไม่ค่อยได้ทำการรู้จักผู้คนในละแวกบ้าน นำมาซึ่งความห่างเหินกัน ในชุมชน

ภาพ 4.41 พื้นที่ครอบครองร่วม

4.3.2 พื้นที่ครอบครองร่วม

คือพื้นที่ซึ่งถูกรู้สึกครอบครองโดยเจ้าของพื้นที่ เครือญาติ และ บุคคลอื่นๆ ที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบ หรือ อาศัยอยู่ในที่ดินเดียวกัน โดยในพื้นที่นี้จะมีการควบคุมปานกลาง บุคคลที่ครอบครองพื้นที่ร่วมสามารถเข้าไปใช้งานในพื้นที่ได้ทันที รวมไปถึงคนสนิทใกล้ชิด ของเจ้าของพื้นที่ครอบครองร่วม โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นพื้นที่เพื่อใช้ในการรวมกลุ่มทางสังคม ทั้ง การรวมกลุ่ม

สมาชิกเครือข่าย และ สมาชิกชุมชน โดยการรวมกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่แล้ว จะแบ่ง โดยอายุ เช่น ช่วง เ็อนทวดจันทร์ (ภาพ 4.41) เป็นที่รวมของผู้สูงอายุ ในหมู่บ้าน, ช่วงเ็อนต้นไม้เป็นที่รวมของกลุ่ม วัยรุ่นในหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ครอบครองร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การนั่งพูดคุย, รับประทานอาหารร่วมกัน โดยมีลักษณะทางกายภาพของ พื้นที่ดังนี้

- เป็นพื้นที่ซึ่งถูกครอบครองร่วมกัน หมายถึง เป็นพื้นที่ซึ่งผู้ในชุมชนหมู่บ้านรู้สึกว่าคุณเอง มีส่วนร่วมในการครอบครอง โดยในบางกรณีอาจเป็นพื้นที่ซึ่งเคยเป็นพื้นที่ครอบครองผูกขาดแต่ เจ้าของพื้นที่ได้เปิดให้คนอื่น ๆ เข้ามาใช้เป็นสมาชิกเป็นช่วงเวลานานๆจนคนเหล่านั้น รู้สึกว่าตนเองเป็นสมาชิกร่วมส่วนหนึ่งของพื้นที่นั้นๆ

ภาพ 4.41 การจัดพื้นที่อย่างชั่วคราว

- มี การจัดการพื้นที่อย่างชั่วคราว เนื่องจากพื้นที่ที่ครอบครองร่วมกัน บางแห่งเป็นพื้นที่ ครอบครองผูกขาดที่เจ้าของพื้นที่ได้ทำการอนุญาตให้ผู้คนเข้ามาใช้ จึงเกิดเป็นพื้นที่ครอบครองร่วม ทำให้พื้นที่มีลักษณะของการจัดการถาวร เช่น ในกรณีของช่วงป่าจันทร์มาก่อน ในขณะที่บางพื้นที่

ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ครอบครองร่วมมาตั้งแต่ต้น ก็จะมีลักษณะของการจัดพื้นที่อย่างชั่วคราว เช่นการนำม้านั่งหินอ่อนไปวางช่วงเอือน ใต้ต้นไม้ เป็นต้น (ภาพ 4.41)

ภาพ 4.42 ระยะของพื้นที่กิจกรรมถึงสิ่งอ้างอิงความเป็นเจ้าของในระยะปานกลาง

- มีระยะจากพื้นที่กิจกรรมถึงสิ่งอ้างอิงความเป็นเจ้าของพื้นที่ในระยะใกล้ หรือ ระยะปานกลาง โดยในกรณีระยะอ้างอิงความเป็นเจ้าของอยู่ในระยะใกล้ นั้น ซึ่ง พื้นที่อาจเป็นส่วนต่อเติมของบ้าน หรือ เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของบ้าน การครอบครองพื้นที่ร่วมจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเจ้าของพื้นที่ถาวรทำการอนุญาต ในขณะที่พื้นที่ระยะปานกลาง เช่น ชุดเครื่องเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ในช่วง จะไม่แสดงลักษณะการครอบครองโดยเจ้าของคนใดคนหนึ่งชัดเจนมากนัก (ภาพ 4.42)

ภาพ 4.43 ระยะของพื้นที่กิจกรรมถึงสิ่งอ้างอิงความเป็นเจ้าของในระยะปานกลาง

- เป็นพื้นที่กึ่งเปิดในการเข้าถึง ในบางพื้นที่จะมีการสร้างขอบเขตของพื้นที่ขึ้นมา แต่ไม่มีการสร้างทางเข้าที่ชัดเจน เช่น ชุดที่นั่งหินอ่อนที่เอกรงนกกรงไก่อ มาบังทำเป็นพื้นที่ขึ้นมา ในขณะที่บางพื้นที่อาจไม่มีขอบเขตที่ชัดเจนมากนัก เช่นการที่เอาม้านั่งหินอ่อนไปตั้งที่พื้นที่ช่วงเฮือน ทำให้การควบคุมพื้นที่กิจกรรมนั้นๆ มิไม่สูงนัก และ การ เข้าไปในพื้นที่กิจกรรมนั้น ทำได้อย่างไม่ยากลำบากมากนัก

ลักษณะกายภาพของพื้นที่ที่ครอบครองร่วมกัน นี้ทำการควบคุมปานกลาง นี้ทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นมีลักษณะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีระดับของความเป็นส่วนตัวในระดับหนึ่ง โดยมีลักษณะดังนี้

- กลุ่มคนที่ทำกิจกรรมในพื้นที่มีความเปิดกว้างตั้งแต่ระดับครอบครัว เครือญาติ ไปถึงระดับชุมชน โดยการรวมกลุ่มในพื้นที่ที่ครอบครองร่วมกัน จะมีการรวมกลุ่มที่มีความหลากหลายมากกว่า โดยการรวมกลุ่มกัน ไม่จำเป็นจะต้องรวมกลุ่มโดยสายเลือดเพียงอย่างเดียว แต่สมาชิกในกลุ่มจะมีหลากหลายสถานะทางสังคมระดับ เป็นการรวมกลุ่มตามความสนใจ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการรวมกลุ่มโดยคนที่มิช่วงวัยใกล้เคียงกัน เช่น การรวมกลุ่มของผู้อาวุโสในละแวกบ้าน, การรวมกลุ่มเด็กวัยรุ่นในละแวกบ้าน เป็นต้น

- กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีลักษณะความเป็นส่วนตัวปานกลาง การเปิดกว้างต่อการให้ผู้คนเข้ามาทำกิจกรรมใน พื้นที่ที่ครอบครองร่วม จึงทำให้พื้นที่นี้มีความเป็นส่วนตัวไม่มากนักเท่าพื้นที่ส่วนตัว แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็ยังมีกัศกรองผู้คนที่เข้ามาใช้งานในระดับหนึ่งที่ต้องเป็นที่มีความสนิทสนมกันในระดับหนึ่งแม้จะไม่มากนักคลในครอบครัว แต่ก็ไม่ใช่คนแปลกหน้าต่อกัน ต้องเป็นคนที่อาศัยอยู่ละแวกบ้านเดียวกัน อาจจะเป็นเครือญาติ หรือ เพื่อนบ้าน และ มีการรู้จักกันมานานพอสมควรบรรยากาศของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นบรรยากาศในการปะทะสังสรรค์อย่างเป็นมิตร ผู้คนในชุมชนเดียวกันพูดคุยอย่างสบายๆ และไม่คอยมีพิธีรีตองมากนัก เหมือนเป็นการพูดคุยกันของเครือญาติ โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น จะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์กันในชุมชน เช่น การนั่งพูดคุยกัน, นั่งตากแดดไปพูดคุยกันไป, ทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น

พื้นที่ในลักษณะนี้มีตัวอย่างเช่น พื้นที่ช่วงเฮือนต่างๆ

4.2.3 พื้นที่สาธารณะ คือพื้นที่ได้รับการครอบครองโดยผู้คนในชุมชนหมู่บ้านเนื่องจากเป็นพื้นที่ของรัฐ ทุกคนสามารถเข้าไปใช้พื้นที่ได้ทันที ไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชนหรือไม่ก็ตาม โดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาตผู้ใด และ ไม่มีลักษณะทางกายภาพใดๆที่แสดงว่าพื้นที่มีการครอบครองพื้นที่อยู่ ซึ่งพื้นที่ในลักษณะนี้ ได้แก่ถนน (ภาพ 4.44) ซึ่งการที่ไม่มีการครอบครองพื้นที่สาธารณะของ

ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านนี้เองที่ทำให้เด็กๆ วัยรุ่น ใช้พื้นที่ถนนในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการ
ปราศจากการดูแลของผู้ใหญ่

ภาพ 4.44 พื้นที่สาธารณะ

จากการนำเสนอข้อมูลพื้นที่สามประเภทในชุมชนหมู่บ้านนั้น แสดงให้เห็นว่าช่วงเฮือนนั้นมี
มีคุณลักษณะสำคัญสองประการได้แก่

ช่วงเฮือนเป็นพื้นที่กิจกรรมทางสังคมในชุมชนหมู่บ้านที่มีลักษณะเป็น “พื้นที่ครอบคลุม
ร่วม” ส่งเสริมให้ผู้คนในชุมชนมีโอกาสนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ต่อกัน หมายถึงช่วงเฮือนเป็น
พื้นที่ซึ่งเป็นที่รับรู้เข้าใจได้ในสมาชิกของชุมชนหมู่บ้านว่าเป็นพื้นที่ครอบคลุมร่วมกันของสมาชิก
ในชุมชนหมู่บ้าน มิใช่เป็นพื้นที่ส่วนตัวของครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งหรือบุคคลใด บุคคลหนึ่ง
สมาชิกในชุมชนหมู่บ้านทุกคนสามารถเข้าไปใช้ช่วงเฮือนได้ในทุกช่วงเฮือนของทั้งชุมชน ซึ่งการที่
ผู้คนสามารถเข้าไปใช้ช่วงเฮือนได้ตลอดทั้งชุมชนหมู่บ้านนี้ทำให้ผู้คนในชุมชนจึงใช้ช่วงเฮือนเป็น
พื้นที่กิจกรรมในสองลักษณะคือ ใช้ช่วงเฮือนเป็นพื้นที่ในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และใช้
ช่วงเฮือนเป็นพื้นที่ในการเดินทางไปมาในชุมชนหมู่บ้าน ทำให้ผู้คนมีโอกาสพบหน้าค่าตากัน กับ

สมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชน ได้ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ และ ทักทายปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้ช่วงเฮือน เกิดเป็นพื้นที่กิจกรรมทางสังคมขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชนหมู่บ้าน ให้แน่นแฟ้น

ช่วงเฮือนเป็นพื้นที่กิจกรรมทางสังคมที่มีการดูแลของผู้คนในชุมชนหมู่บ้าน หมายถึง

นอกจากช่วงเฮือนจะเป็นพื้นที่กิจกรรมทางสังคมสำหรับสมาชิกของชุมชนในชุมชนหมู่บ้านและ ช่วงเฮือนยังเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพส่งเสริมให้เกิดการคอยช่วยเหลือดูแลกันของสมาชิก ในชุมชนหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกในชุมชนหมู่บ้านมีความปลอดภัยในการทำกิจกรรมต่างๆ ในช่วง เฮือนและประเพณีปฏิบัติตัวให้สอดคล้องกับจารีตประเพณีอันดีงามในชุมชนหมู่บ้าน โดยช่วงเฮือน นั้นเป็นพื้นที่กิจกรรมทางสังคมที่ต่อเนื่องไปทั้งชุมชนหมู่บ้าน โดยมีกลุ่มเฮือนของแต่ละครอบครัว เครือญาติตั้งรายล้อมช่วงเฮือนอยู่ทำให้ในแต่ละช่วงเฮือนนั้นถูกปกป้องดูแลด้วยสมาชิกของแต่ละ ครอบครัวที่มีเฮือนตั้งอยู่ในช่วงนั้นๆ ซึ่งเป็นระบบกลไกในการป้องกันภัยของชุมชนหมู่บ้าน กระจายไปตามเฮือนต่างๆ จะมีผู้อาวุโสหรือผู้มีสถานะทางสังคมที่สูงของแต่ละกลุ่มเฮือนทำหน้าที่ เป็น “ผู้ดูแล” อยู่ในแต่ละช่วงเฮือน ซึ่งการเป็นพื้นที่แห่งการดูแลกันในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า จะต้องมีคนอยู่ในช่วงเฮือนตลอดเวลาเพื่อคอยระวังป้องกันผู้คนในหมู่บ้าน แต่เป็นการสร้างพื้นที่ ซึ่งสื่อความถึงการดูแลกันอยู่ตลอดเวลา โดยการดูแลกันของผู้คนในชุมชนหมู่บ้านนี้จะสามารถ เป็นไปได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์จะประกอบไปด้วยสองส่วนได้แก่

จากผลของการศึกษาคูณลักษณะของช่วงเฮือนซึ่งประกอบได้แก่ 1) การเป็นพื้นที่ ครอบครองร่วม และ 2) การเป็นพื้นที่ในการดูแลกัน จะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอันหนึ่งในการที่จะทำ ให้ผู้คนในชุมชนหมู่บ้านมีความผูกพันกันในเชิงด้วยกลไกทางกายภาพนั้นคือการมีพื้นที่ ครอบครองร่วมในชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งการมีพื้นที่ครอบครองร่วมในชุมชนหมู่บ้านนี้เองจะเป็น จุดเริ่มต้นให้ผู้คนออกมาทำกิจกรรมนอกพื้นที่ส่วนตัวของตนเอง เป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริม โอกาสให้ผู้คนเกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และมีโอกาสในการที่จะเกิดความผูกพันในชุมชน และพัฒนา ไปเป็นเครือข่ายของการปฏิสัมพันธ์และป้องกันระวังภัยของผู้คนในชุมชนหมู่บ้าน